

Україна

**ВІДДІЛ ОСВІТИ МЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
МЕНСЬКИЙ ОПОРНИЙ ЗАКЛАД ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
I-III СТУПЕНІВ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
МЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
МЕНСЬКОГО РАЙОНУ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

НАКАЗ

01.12.2023

м. Мена

№ 326

**Про порядок проведення інструктажів, навчання
і перевірки знань з питань
охорони праці та безпеки життєдіяльності
учасників освітнього процесу
в Менському ОЗЗСО I-III ступенів
ім. Т.Г. Шевченка**

На виконання Законів України "Про освіту", "Про охорону праці",
наказу МОНУ від 18.04.2006 № 304 „Про затвердження Положення про
порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та
безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах,
що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України»

{Назва Наказу із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства
освіти і науки № 1514 від 22.11.2017}

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Положення про навчання, інструктаж та перевірку знань учасників освітнього процесу з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності у Менському опорному закладі загальної середньої освіти I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка (додаток 1).
2. Затвердити тематичний план та Програму навчання з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності працівників Менського опорного закладу загальної середньої освіти I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка (додаток 2).
3. Затвердити Програму первинного інструктажу з безпеки життєдіяльності для здобувачів освіти Менського опорного закладу загальної середньої освіти I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка (додаток 3).
4. Затвердити Програму первинного інструктажу з охорони праці та безпеки життєдіяльності з працівниками Менського опорного закладу загальної середньої освіти I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка (додаток 4).

5. Фахівцю з охорони праці підготувати проєкт наказу «Щодо проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у Менському опорному закладі загальної середньої освіти I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка».

До 22.12.2023 року

6. Розмістити даний наказ на сайті закладу для ознайомлення з ним усіх працівників Менського опорного закладу загальної середньої освіти I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка.

До 22.12. 2023 року

Додаток 1
До наказу від 01.12.2023 року №326
Про порядок проведення інструктажів, навчання
і перевірки знань з питань
охорони праці та безпеки життєдіяльності
учасників освітнього процесу
в Менському ОЗЗСО І-ІІІ ступенів
ім. Т.Г. Шевченка

ПОЛОЖЕННЯ
про навчання, інструктаж та перевірку знань учасників освітнього процесу
з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності
у Менському опорному закладі загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів
ім. Т.Г. Шевченка

1. Загальні положення

1.1. «Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в Менському опорному закладі загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів ім. Т.Г. Шевченка Менської міської ради» (далі - Положення) встановлює порядок навчання та перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності працівників та учнів Менського опорного ЗЗСО ІІІ ступенів ім. Т.Г. Шевченка менської міської ради»

1.2. Дане Положення розроблене з урахуванням «Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці», затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 231/10511 (далі - Типове положення), «Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в закладах, установах, організаціях, підприємствах, що належать до сфери управління Міністерства освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 18.04.2006 № 304 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України 22.11.2017 № 1514), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2017 р. за № 1512/31380.

1.3. Положення спрямоване на реалізацію системи безперервного навчання з питань охорони праці та техніки безпеки працівників та техніки безпеки та безпеки життєдіяльності учнів Менського опорного ЗЗСО І-ІІІ ступенів ім. Т.Г. Шевченка з метою забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці та навчання, запобігання нещасним випадкам, професійним захворюванням та виникнення аварійних ситуацій.

1.4. Вимоги Положення є обов'язковими для виконання учасниками освітнього процесу та іншими працівниками Менського опорного ЗЗСО І-ІІІ ступенів ім. Т.Г. Шевченка Менської міської ради.

1.5. В закладі один раз на 3 роки видається наказ про проведення навчання і перевірки знань працівників закладу з питань охорони праці, пожежної безпеки, електробезпеки, техніки безпеки та безпеки життєдіяльності.

1.6. Відповідальність за забезпечення організації навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу та інших працівників Менського опорного ЗЗСО І-ІІІ ступенів ім. Т. Г. Шевченка несе директор закладу.

2. Навчання з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності

2.1. Навчання працівників Менського опорного ЗЗСО І-ІІІ ступенів ім. Т.Г. Шевченка з питань охорони праці проводиться у вигляді складової частини навчання з безпеки

життєдіяльності, при цьому кількість годин і тематика навчання з питань охорони праці повинна відповідати Типовому положенню.

Окремому навчанню і перевірці знань з охорони праці підлягають усі працівники Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка з урахуванням умов їх праці або їх діяльності (працівники, які працюють у важких і шкідливих умовах праці).

2.2. Для учнів Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка, під час проведення освітнього процесу, здійснюється навчання з питань безпеки життєдіяльності у вигляді інструктажів з безпеки життєдіяльності та техніки безпеки (безпечна поведінка та техніка безпеки при проведенні навчально-практичних занять, дослідів, чи використанні приладів, устаткування та інструменту, механізмів, матеріалів, речовин, використання яких може призвести до травмування). Крім цього, у вигляді уроків, годин спілкування проводиться навчання з питань збереження здоров'я, пожежної та радіаційної безпеки, електробезпеки, безпеки дорожнього руху та попередження побутового травматизму (далі – безпека життєдіяльності). Обсяги, зміст навчання та форми перевірки знань з питань техніки безпеки та безпеки життєдіяльності для учнів визначаються навчальними планами і програмами, затвердженими Міністерством освіти і науки України.

2.3. Навчання учнів Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка з питань техніки безпеки та безпеки життєдіяльності для учнів може проводитися як традиційними методами, так і з використанням сучасних форм організації навчання (модульного, дистанційного, екстернатного тощо), а також з використанням технічних засобів навчання (аудіовізуальних, комп'ютерних).

2.4. Під час навчання (проведення навчальних занять, зборів та змагань, стрільбищ та інших освітніх заходів за межами закладу) на свіжому повітрі і в сторонніх установах та організаціях на працівників та учнів Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка поширюються вимоги чинного законодавства України про охорону праці, пожежну і радіаційну безпеку, електробезпеку, техніку безпеки та безпеку життєдіяльності, інші нормативно-правові документи та накази і розпорядження установ освіти з цих питань в такому ж порядку, як і в приміщеннях закладу освіти.

3. Організація навчання і перевірки знань працівників з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності

3.1. Відповідно до Типового положення під час прийняття на роботу і в процесі роботи працівники Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка проходять інструктажі, навчання та перевірку знань (раз на три роки) з питань охорони праці, пожежної безпеки, електробезпеки та техніки безпеки, надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків та інших питань безпеки життєдіяльності, а також правил поведінки в разі виникнення аварій та іншого стихійного лиха.

3.2. У закладі на основі Типового положення, з урахуванням специфіки виробництва та вимог нормативно-правових актів з охорони праці, розробляється і затверджується відповідне положення про навчання з питань охорони праці, а також формуються плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, які мають бути оприлюднені роботодавцем.

3.3. Директор, а також ті працівники, на яких наказом покладена відповідальність щодо організації роботи з охорони праці, пожежної безпеки, електробезпеки та безпеки життєдіяльності в Менському опорному ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка (один раз на три роки) проходять у встановленому порядку навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності з перевірки знань у спеціалізованих навчальних центрах.

3.4. Перевірка знань працівників Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності проводиться комісією закладу у відповідності із затвердженою програмою. До програми включаються питання

дотримання вимог нормативно-правових актів з охорони праці, пожежної і радіаційної безпеки, електробезпеки, техніки безпеки та інших питань безпеки життєдіяльності.

3.5. Працівники Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка, які суміщають професії, проходять інструктаж, навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності з основних професій і з професій на яких вони працюють за сумісництвом.

3.6. Директор закладу, відповідальна особа на яку покладена відповідальність щодо організації роботи з безпеки життєдіяльності в закладі та працівники закладу, які є членами відповідних постійно діючих комісій по перевірці знань з охорони праці та безпеки життєдіяльності, проходять навчання і перевірку знань (раз на три роки) в комісії спеціалізованих навчальних центрах або курсових комбінатах, які мають відповідні ліцензії, після чого отримують відповідне посвідчення, яке повинно постійно знаходитися у них під час виконання ними службових обов'язків. Всі інші працівники закладу проходять (раз на три роки) навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у комісії з перевірки знань Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка.

3.7. Навчання працівників закладу робочих спеціальностей – робітників може здійснюватися шляхом проведення для них інструктажів керівником структурного підрозділу.

3.8. Перевірка знань працівників з питань охорони праці проводиться за нормативно-правовими актами з охорони праці, додержання яких входить до їхніх функціональних обов'язків.

3.9. Перевірка знань працівників з питань охорони праці у закладі здійснюється комісією з перевірки знань з питань охорони праці (далі - комісія) закладу, склад якої затверджується наказом (розпорядженням) роботодавця. Головою комісії призначається керівник підприємства або його заступник, до службових обов'язків яких входить організація роботи з охорони праці, а в разі потреби створення комісій в окремих структурних підрозділах їх очолюють керівник відповідного підрозділу чи його заступник.

До складу комісії закладу входять спеціалісти служби охорони праці, представники юридичної, виробничих, технічних служб, представник профспілки або уповноважена найманими працівниками особа з питань охорони праці. До складу комісії можуть залучатися страхові експерти з охорони праці відповідного робочого органу виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України (далі - Фонд) та викладачі охорони праці, які проводили навчання. Комісія вважається правочинною, якщо до її складу входять не менше трьох осіб.

3.10. Усі члени комісії у порядку, установленому Типовим положенням, повинні пройти навчання та перевірку знань з питань охорони праці.

3.11. Працівники закладу можуть проходити підготовку у вигляді навчання (лекції) з охорони праці та безпеки життєдіяльності безпосередньо в закладі обсягом до 20 годин та шляхом самопідготовки. При навчанні шляхом самопідготовки працівники мають право на отримання консультацій від директора та осіб: фахівця з охорони праці та заступника директора з ГП закладу.

3.12. Формою перевірки знань з питань охорони праці працівників є тестування, залік або іспит. Тестування проводиться комісією за допомогою технічних засобів (автоекзаменатори, модульні тести тощо), залік або іспит - за екзаменаційними білетами у вигляді усного або письмового опитування.

Тестування, залік або іспит можуть проводитися у формі дистанційної перевірки знань.

Дистанційна перевірка знань здійснюється за умови:

забезпечення візуальної аутентифікації того, хто проходить перевірку знань з питань охорони праці;

особистої присутності членів комісії з перевірки знань з питань охорони праці.

Дистанційна перевірка знань реалізується шляхом передачі відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації у синхронному режимі.

3.13. Результат перевірки знань з питань охорони праці оформлюється протоколом засідання комісії з перевірки знань з питань охорони праці (додаток 1).

3.14. Працівникам, які проходять навчання і перевірку знань з питань охорони праці на своєму підприємстві, видача посвідчень є обов'язковою.

3.15. При незадовільних результатах перевірки знань з питань охорони праці працівники протягом одного місяця повинні пройти повторне навчання і повторну перевірку знань.

3.16. Не допускаються до роботи працівники, у тому числі посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці.

3.17. Організаційне забезпечення роботи комісії (організація проведення перевірки знань з питань охорони праці, оформлення, облік і зберігання протоколів перевірки знань, оформлення і облік посвідчень про перевірку знань з питань охорони праці) покладається на суб'єкт господарювання, яким проводилось навчання з питань охорони праці. Термін зберігання протоколів перевірки знань з питань охорони праці не менше 5 років.

3.18. Працівники закладу, які під час перевірки знань з охорони праці та безпеки життєдіяльності виявили задовільні результати розписуються в протоколі з перевірки знань. При цьому в зазначеному протоколі в стислій формі зазначається перелік основних нормативно-правових актів з охорони праці, питань безпеки життєдіяльності, виконання конкретних видів робіт, в обсязі яких працівник закладу пройшов перевірку знань.

3.19. При незадовільних результатах перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності працівники закладу, які показали незадовільні результати під час перевірки знань, протягом одного місяця повинні пройти повторну перевірку знань в комісії закладу.

3.20. Не допускаються до роботи працівники закладу, які не пройшли навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності протягом 3-х місяців з дня оформлення на роботу та в разі не проходження ними повторної, чи позачергової перевірки знань.

3.21. Організаційне забезпечення роботи комісій з перевірки знань в закладі (організація проведення перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, оформлення, облік і зберігання протоколів перевірки знань тощо) покладається на директора закладу.

Контроль за навчанням здійснює служба охорони праці закладу. Термін зберігання протоколів перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності не менше 5 років.

3.22. Відповідальність за організацію і здійснення інструктажів, навчання та перевірки знань працівників закладу з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності покладається на фахівця з охорони праці та керівників структурних підрозділів.

3.23. Позачергове навчання і перевірка знань працівників закладу з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності проводиться при переведенні їх на іншу роботу або призначенні на іншу посаду (в разі якщо це потребує додаткових знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності).

3.24. Працівники закладу, які успішно пройшли перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності наказом по закладу вивільняються на період до 3 років (до чергової, чи позачергової перевірки знань) від проходження повторних інструктажів з охорони праці та техніки безпеки на робочому місці.

3.25. Якщо з працівником закладу стався нещасний випадок, чи професійне захворювання або стався груповий нещасний випадок, чи нещасний випадок зі смертельним наслідком, а також коли комісія з розслідування нещасного випадку встановила факт порушення вимог нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки

життєдіяльності, всі працівники закладу протягом місяця проходять позачергове навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності в порядку, установленому цим Положенням.

4. Спеціальне навчання і перевірка знань працівників з питань охорони праці

4.1. Працівники закладу, які зазначені в наказі по закладу «Про затвердження переліку посад з важкими і шкідливими умовами праці та осіб, які працюють в приміщеннях закладу з підвищеною можливістю отримання травми а також при виконанні працівників закладу, що під час виконання своїх посадових обов'язків мають велику можливість отримання травм та працівників для яких за законодавством необхідно проводити атестацію робочих місць» у відповідності до «Переліку робіт з підвищеною небезпекою», затвердженому наказом Держнаглядохоронпраці України від 26.01.2005 № 15, зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за № 232/10512, та «Переліку робіт, де є потреба у професійному доборі», затвердженому наказом МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.94 № 263/12, зареєстрованому Міністерством юстиції України 25.01.95 за № 18/554 (із змінами), проходять щороку спеціальне навчання і перевірку знань відповідних нормативно-правових актів з питань охорони праці або не вивільняються від проходження повторних інструктажів.

4.2. Порядок проведення спеціального навчання з питань охорони праці визначається Типовим положенням.

4.4. Перевірка знань з питань охорони праці після проведення спеціального навчання проводиться комісією закладу.

4.5. Стажування, дублювання і допуск до роботи працівників закладу, наведених у п.4.1. проводиться відповідно до Типового положення.

4.6. Інструктування працівників закладу, наведених у п.4.1. дозволяється як виняток і проводиться керівником структурного підрозділу за відповідними інструкціями та реєструється у відповідних журналах

5. Організація проведення інструктажів з питань охорони праці та техніки безпеки для працівників.

5.1. Працівники закладу попередньо – під час прийняття на роботу та періодично - раз на півріччя проходять інструктажі з питань охорони праці та техніки безпеки.

Інструктажі з правил пожежної безпеки та поведінки і дій працівників при виникненні аварійних ситуацій, чи стихійного лиха проводяться у терміни і з періодичністю, яка обумовлюється «Правилами пожежної безпеки в Україні».

Інструктажі з електробезпеки проводяться у терміни із періодичністю, яка обумовлюється «Правилами безпечної експлуатації електроустановок споживачів».

Інструктажі з безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж проводяться з періодичністю, яка обумовлюється «Правилами безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж»

5.2. Порядок проведення інструктажів з охорони праці та з техніки безпеки з працівниками в закладі визначається Типовим положенням і проводяться за інструкціями розробленими, затвердженими та введеними в дію наказами по закладу:

5.2.1. Вступний інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводиться з працівниками закладу:

- які приймаються на постійну або тимчасову роботу незалежно від їх освіти, стажу роботи та посади;

- які прибули до закладу освіти і будуть брати безпосередню участь у освітньому процесі або планується виконання ними іншої роботи в закладі більше 3-х днів.

Вступний інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводиться директором закладу освіти після прибуття працівника на роботу до закладу.

Вступний інструктаж з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводиться в кабінеті директора закладу.

Вступний інструктаж проводиться за програмою, розробленою затвердженою і введеною в дію наказами по закладу.

Зміст та об'єм програми вступного інструктажу визначається директором закладу та погоджується службою охорони праці і затверджується наказом.

Запис про проведення вступного інструктажу з охорони праці та безпеки життєдіяльності з працівниками закладу робиться в журналах реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці, який зберігається як документ сурової звітності у директора закладу, а також відзначається у наказі по закладу про прийняття працівника на роботу.

5.2.2. Первинні інструктажі на робочому місці з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться з:

- працівниками закладу до початку роботи безпосередньо на їх робочому місці;
- новоприйнятим (постійно чи тимчасово) до закладу працівниками чи для тих працівників закладу, що переводиться з одного структурного підрозділу до іншого;
- працівниками які виконуватимуть нову для них роботу;
- працівниками відрядженим з інших установ чи закладів освіти до закладу, які беруть безпосередню участь у навчально-виховному процесі закладу.

Первинні інструктажі на робочому місці з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться заступником директора з ГП, фахівцем з охорони праці (керівниками структурних підрозділів) індивідуально або з групою осіб одного фаху за юридично оформленими інструкціями з охорони праці та безпеки життєдіяльності відповідно до виконуваних ними робіт.

5.2.3. Повторні інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться (керівниками структурних підрозділів) на робочому місці працівників закладу індивідуально з кожним окремим працівником, з групою працівників, які виконують однотипні роботи, за обсягом і змістом переліку питань первинного інструктажу.

Повторні інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться при виконанні робіт з підвищеною небезпекою - 1 раз на 3 місяці, для решти робіт - 1 раз на 6 місяців.

5.2.4. Позапланові інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться на робочому місці працівника закладу:

- при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності, а також при внесенні змін та доповнень до них;
- при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- при зафіксованих порушеннях працівниками закладу вимог нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності або в разі отримання травм, аварій, пожеж тощо;
- при перерві в роботі виконавця більше ніж на 30 календарних днів - для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт - понад 60 днів.

Позапланові інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться (керівниками структурних підрозділів) індивідуально з окремим працівником закладу або з групою працівників одного фаху.

Обсяг і зміст позапланових інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності визначаються в кожному окремому випадку, в залежності від причин і обставин, що спричинили потребу їх проведення.

5.2.5. Цільові інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться:

- у разі виникнення необхідності ліквідації аварії або стихійного лиха чи їх наслідків;

- при необхідності виконання працівником закладу робіт, які не передбачені його посадовими обов'язками;
- при необхідності проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформлюються наряд-допуск, наказ або розпорядження.

Цільові інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності проводяться (керівниками структурних підрозділів) індивідуально з кожним працівником закладу або з групою працівників. Обсяг і зміст цільових інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності визначаються залежно від виду робіт, що будуть виконуватися.

5.2.6. Запис про проведення первинного, повторного, позапланового та цільового інструктажів з охорони праці, безпеки життєдіяльності для працівників закладу робиться в журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці, який зберігається, як документ суворої звітності у директора закладу.

5.3. Всі інструктажі з охорони праці, пожежної безпеки, електробезпеки та безпеки життєдіяльності для працівників закладу проводяться за інструкціями (програмами), які розробляються в закладі службою охорони праці та затверджуються і вводяться в дію наказами директора закладу у відповідності до діючого законодавства України та цього Положення.

6. Організація проведення навчання учнів з питань безпеки життєдіяльності.

6.1. Навчання учнів закладу з питань безпеки техніки безпеки та життєдіяльності здійснюється шляхом проведення інструктажів, бесід та за навчальними планами державного компоненту в освітньому процесі.

6.2. Всі інструктажі для учнів закладу під час занять та у побуті здійснюється відповідно до цього Положення і проводиться за програмами та інструкціями що розроблені в закладі, погоджені службою охорони праці закладу і затверджені та введені в дію наказами по закладу відповідно до законодавства України і цього Положення.

6.2.1. Вступний інструктаж з безпеки життєдіяльності для учнів проводиться один раз за весь період навчання в кожному конкретному класі закладу, за програмою вступного інструктажу, в залежності від віку учнів, при зарахуванні їх до закладу.

6.2.2. Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності для учнів проводиться за програмами первинного інструктажу, що розроблені з урахуванням віку учнів, три рази на рік (на початку навчального року, перед зимовими канікулами та перед літніми канікулами). Первинний інструктаж, що проводиться перед літніми канікулами бажано здійснювати за участю батьків.

6.2.3. Інструктаж з безпечної поведінки учнів в окремих приміщеннях закладу проводиться, до початку навчальних занять, раз на рік в кабінетах, майстернях та в спортивних залах, на спортивних площадках тощо перед початком занять в цих приміщеннях, за інструкціями з безпечної поведінки в цих приміщеннях.

6.2.4. Інструктажі з техніки безпеки для учнів при проведенні дослідів та інше проводиться перед проведенням навчально-практичних занять (дослідів) у приміщеннях, зазначених в п. 6.2.3. або в разі необхідності використання учнями в процесі навчання різних механізмів, інструментів, матеріалів, які можуть стати причиною отримання травм.

6.3. Позапланові інструктажі з безпеки життєдіяльності для учнів закладу проводиться при порушеннях ними вимог нормативно-правових актів з безпеки життєдіяльності, що призвели до травм, чи можуть призвести, до аварій, пожеж тощо.

6.4. Інструктажі з безпеки життєдіяльності, чи з техніки безпеки для учнів закладу при проведенні з ними практичного навчання (дослідів) на свіжому повітрі проводяться за програмою первинного інструктажу, чи інструкцій з безпеки за темою заходу.

6.5. Реєстрація інструктажів для учнів закладу проводиться:

- вступний – в окремому журналі обліку вступного інструктажу для учнів;
- первинний (три рази на рік) у журналі обліку первинного інструктажу для учнів.
- з безпечної поведінки перед початком занять в кабінетах, майстернях, спортзалах, чи інших приміщеннях з підвищеною можливістю отримання травм - у класному журналі на спеціальній сторінці;
- з безпеки перед виконанням практичного завдання (дослід), чи заняття, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо - у журналі обліку навчальних занять на сторінці предмету у розділі теми уроку, навчального заняття тощо.

6.6. Вступний, первинні, повторні, позапланові і цільові інструктажі безпеки життєдіяльності, з безпечного поводження, чи з безпеки з учнями закладу проводять працівники закладу, які працюють з дітьми в цей час.

6.7. Тематика та порядок проведення інструктажів з безпеки для учнів закладу розробляється:

- первинного - у відповідності з цим Положенням;
- з техніки безпеки та безпеки – з урахуванням специфіки проведення лекційних, чи практичних занять (дослідів).

6.8. Крім проведення інструктажів (вступного та первинного) з безпеки життєдіяльності, інструктажів з безпечного поводження та з техніки безпеки в кабінетах з учнями закладу додатково в позанавчальний час здійснюється виховна робота у вигляді бесід у відповідності до «Положення про організацію роботи з хорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01.08.2001 № 563, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.11.2001 за № 969/6160.

Інструкції для проведення бесід розробляються в закладі, погоджуються службою охорони праці, затверджується і вводяться в дію наказами директора закладу.

Бесіди обов'язково повинні містити питання: безпечної поведінки учнів у побуті, охорони здоров'я, пожежної і радіаційної безпеки, безпеки дорожнього руху, попередження побутового травматизму, у випадку надзвичайних ситуацій, надання першої долікарської допомоги тощо.

6.9. Записи про проведення бесід робляться у журналах обліку освітньої роботи на сторінках класного керівника, класовода, вихователя тощо.

6.10. Інструктажі з правил поводження за межами закладу, де освітній процес пов'язаний з використанням небезпечних або шкідливих для здоров'я факторів проводиться за участю батьків, які беруть участь у позанавчальних заходах.

6.11. Цільові інструктажі проводиться з учнями, закладу в разі організації проведення позанавчальних заходів (олімпіади, турніри з предметів, екскурсії, туристичні походи, спортивні змагання тощо), під час проведення громадських заходів, проведення господарських робіт (прибирання територій, приміщень, науково-дослідна робота на навчально-дослідній ділянці тощо).

Додаток 1
до ПОЛОЖЕННЯ
про навчання, інструктаж та перевірку знань
учасників освітнього процесу
з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності
у Менському опорному ЗЗСО I-III ступенів

(підприємство, установа, організація, заклад освіти)

ПРОТОКОЛ № _____

засідання комісії з перевірки знань працівників з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності

«___» _____ 20__ року м. _____

Комісія у складі:

ГОЛОВИ _____,
(прізвище, ініціали, посада)

членів комісії:

(прізвище, ініціали, посада)

(прізвище, ініціали, посада)

(прізвище, ініціали, посада)

створена на підставі наказу від «___» _____ 20__ року № _____,
перевірила знання

(перелік основних нормативно-правових актів з

охорони праці, за якими проводилася перевірка знань)

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові працівника	Посада, професія (фах)	Місце роботи (для підприємства – структурний підрозділ)	Знає / не знає	Примітка
-------	--	------------------------	---	----------------	----------

Голова комісії
(підпис)

Члени комісії:

(підпис)

(підпис)

(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Фахівець з охорони праці в школі

(підпис)

С. Г. Левченко

Голова профспілкового комітету

(підпис)

І.А. Геращенко

Додаток 2

До наказу від 01.12.2023 року №326

Про порядок проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності

учасників освітнього процесу
в Менському ОЗЗСО I-III ступенів
ім. Т.Г. Шевченка

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН І ПРОГРАМА
НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ МЕНСЬКОГО
ОПОРНОГО ЗЗСО I-III СТУПЕНІВ ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН-ГРАФІК
навчання з питань охорони праці
працівників Менського ОЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка

№	Тема	Кількість годин	Дата провед ення занять	Місце провед ення занять	Час проведе ння занять	Відпов ідальн а особа
Тема 1.	Законодавство України про працю	2 год.				
Тема 2.	Організація роботи з охорони праці. Безпека праці у навчальному закладі	2 год.				
Тема 3.	Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога», при обстрілі стрілецькою зброєю, артилерійському обстрілі, авіаударі, при знаходженні вибухонебезпечних предметів, при радіоактивному забрудненні та ураженні, під час поранення, наданні першої домедичної допомоги та евакуації під час воєнного стану	2 год.				
Тема 4.	Пожежна безпека	2 год.				
Тема 5	Електробезпека	2 год.				
Тема 6.	Безпека дорожнього руху	2 год.				
Тема 7.	Гігієна праці. Медичні огляди. Профілактика професійних отруєнь і захворювань	2 год.				

Тема 8.	Надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасного випадку	2 год.				
Тема 9.	Управління роботами з профілактики та ліквідації наслідків аварій. Охорона навколишнього середовища	2 год.				
Тема 10.	Безпека праці в галузі освіти	2 год.				
	ВСЬОГО:	20 год.				
	Перевірка знань	4 год.				

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ

Тема 1. Законодавство України про охорону праці

Основні положення Закону України „Про охорону праці”. Поняття охорони праці. Соціально-економічне значення охорони праці. Основні законодавчі акти з охорони праці: Закони України "Про охорону праці", “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”, Кодекс законів України про працю та прийняті відповідно до них нормативно-правові акти, а також Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення", Закон України "Про пожежну безпеку", Закон України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку".

Основні принципи державної політики в галузі охорони праці.

Право громадян на охорону праці при укладанні трудового договору та під час роботи в університеті. Права працівників на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Управління охороною праці. Обов'язки роботодавця щодо створення умов праці відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці. Обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці. Аудит охорони праці.

Служба охорони праці. Положення про службу, основні завдання, функціональні обов'язки та права. Комісія з питань охорони праці університету: порядок створення, обов'язки та права комісії.

Навчання з питань охорони праці. Типове положення про навчання, яке встановлює порядок і види навчання та інструктажів, форми перевірки знань з питань охорони праці працівників та посадових осіб. Перелік посад посадових осіб, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично один раз на три роки проходять навчання з питань охорони праці. Перелік робіт з підвищеною небезпекою. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Фінансування охорони праці роботодавцем. Перелік заходів і засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат.

Додержання вимог щодо охорони праці при проектуванні, будівництві (виготовленні) та реконструкції об'єктів і засобів виробництва. Попередня експертиза проектної документації, за позитивними результатами якої відкривається фінансування робіт. Дозвіл на початок роботи та види робіт підприємства, діяльність якого пов'язана з виконанням робіт та експлуатацією об'єктів, машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки, що встановлюються визначеним Кабінетом Міністрів України переліком. Порядок допуску в експлуатацію придбаних за кордоном технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування тощо. Порядок прийняття в експлуатацію нових і реконструйованих виробничих об'єктів.

Основні вимоги Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

Інформація та звітність про стан охорони праці. Добровільні об'єднання громадян з охорони праці.

Стимулювання охорони праці. Заохочення працівників за активну участь у роботі зі створення безпечних та нешкідливих умов праці. Відшкодування підприємствам, громадянам і державі збитків, завданих порушенням вимог охорони праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці. Опрацювання, прийняття та скасування нормативно-правових актів, тимчасове припинення їх чинності. Акти університету з охорони праці. Забезпечення працівників нормативно-правовими актами з охорони праці.

Державне управління охороною праці. Органи державного управління. Компетенція Кабінету Міністрів України в галузі охорони праці. Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці, і, зокрема, спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань праці та соціальної політики щодо атестації робочих місць на відповідність вимогам нормативних актів про охорону праці. Повноваження спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці щодо управління охороною праці. Повноваження місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування в галузі охорони праці.

Державний нагляд за охороною праці. Органи державного нагляду за охороною праці та порядок регулювання їх діяльності. Права і відповідальність посадових осіб спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади з нагляду за охороною праці. Соціальний захист цих посадових осіб.

Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці. Повноваження і права профспілок у цій сфері. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці.

Штрафні санкції до юридичних та фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, до посадових осіб та працівників за порушення вимог щодо охорони праці. Відповідальність за порушення законодавчих та інших нормативних актів про охорону праці, за створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці і представників професійних спілок.

Соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань. Основні положення Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності": фінансування страхування від нещасних випадків, страхові виплати, визначення ступеню втрати працездатності потерпілого, тимчасове переведення потерпілого на полегшену роботу, порядок розгляду справ про страхові виплати, права та обов'язки застрахованого та роботодавця,

Страхові тарифи, диференційовані в залежності від класу професійного ризику виробництва, а також від фактичних умов та безпеки праці на виробництві. Закон України "Про колективні договори". Регулювання питань охорони праці в колективному договорі. Комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам.

Тривалість робочого часу працівників. Скорочена тривалість робочого часу. Заборона роботи в нічний час. Обмеження понаднормованих робіт. Заборона залучення до понаднормованих робіт.

Праця жінок. Роботи, на яких забороняється застосування праці жінок. Обмеження праці жінок на роботах у нічний час. Гарантії при прийнятті на роботу і заборона звільнення вагітних жінок та жінок, які мають дітей.

Праця інвалідів. Порядок навчання, перекваліфікації та працевлаштування інвалідів відповідно до медичних рекомендацій.

Праця молоді. Права неповнолітніх у трудових правовідносинах. Вік, з якого допускається прийняття на роботу. Роботи, на яких забороняється застосування праці осіб, молодших за вісімнадцять років. Медичні огляди.

Індивідуальні трудові спори. Органи, що розглядають трудові спори. Терміни звернення до комісії з трудових спорів та порядок прийняття заяв. Порядок і терміни розгляду трудових спорів.

Відповідальність за порушення законодавства про працю.

Тема 2. Організація роботи з охорони праці. Безпека праці у закладі освіти.

Охорона праці як об'єкт управління. Управління охороною праці. Мета і завдання управління. Структурно-функціональна схема управління охороною праці.

Планування роботи з охорони праці: перспективне, поточне та оперативне.

Організація роботи з охорони праці. Посадові інструкції, установлення обов'язків, прав і відповідальності виробничо-технічних служб, посадових осіб і спеціалістів за виконання функцій і завдань у системі управління охороною праці, а також вимог з охорони праці.

Оперативне керівництво і координація роботи з охорони праці.

Матеріальне та моральне стимулювання роботи з охорони праці.

Контроль за ефективністю функціонування системи управління охороною праці, виконанням працівниками своїх обов'язків, правил, норм та інструкцій з охорони праці, за станом охорони праці на робочих місцях, аудит охорони праці.

Вимоги нормативних актів з охорони праці щодо безпеки навчального процесу, виробничих процесів, обладнання, будівель і споруд. Планово-запобіжні ремонти засобів праці. Метрологічне забезпечення охорони праці.

Організація безпечного ведення робіт підвищеної небезпеки або таких, де є потреба у професійному доборі згідно з нормативно-правовими актами з охорони праці.

Прилади контролю безпечних умов праці. Світлова та звукова сигналізація. Запобіжні написи, сигнальне пофарбування. Знаки безпеки.

Засоби колективного та індивідуального захисту працівників. План ліквідації аварій. План евакуації з приміщень у разі аварії.

Тема 3. Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога», при обстрілі стрілецькою зброєю, артилерійському обстрілі, авіоударі, при знаходженні вибухонебезпечних предметів, при радіаційному забрудненні та ураженні, під час поранення, наданні першої домедичної допомоги та евакуації під час воєнного стану

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Інструкція з безпеки життєдіяльності № 04-28

учасників освітнього процесу при надзвичайній ситуації вмиканні сигналу «Повітряна тривога» під час воєнного стану Менського ОЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка розроблена у відповідності до вимог Закону України «Про охорону праці», Кодексу цивільного захисту України, Рекомендацій щодо укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного персоналу та дітей (учнів, студентів) закладів освіти, наданих у листі ДСНС України від 14.06.2022 №03-1870/162-2, рекомендацій Міністерства освіти і науки України та Державної служби України з питань праці.

Інструкція використовується для проведення інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу Менського ОЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка під час дії правового режиму воєнного стану.

Інструктажі за даною інструкцією проводяться: керівниками структурних підрозділів – для працівників відповідних структурних підрозділів; класними керівниками, відповідальними особами – для здобувачів освіти. Запис про проведення інструктажу здійснюється в журналах реєстрації інструктажів, розділах журналів обліку навчальних занять.

2.1. ДІЇ ПІД ЧАС СИГНАЛУ «ПОВІТРЯНА ТРИВОГА»

Сигнал «Повітряна тривога» під час освітнього процесу може бути отриманий через міську систему оповіщення з використанням сирен, радіо, телебачення, телефонного застосунку «Повітряна тривога», а також з місцевих сигналів у навчальних кабінетах закладу освіти, шкільних приміщеннях: трьох довгих дзвінків та мовного повідомлення за допомогою гучномовця.

Для укриття учасників освітнього процесу школи під час сигналу «Повітряна тривога» використовуються ПРУ № 93520, вул. Чернігівський шлях, 7, м. Мена, Корюківський район, Чернігівська область,

ПРУ № 93508, вул. Чернігівський шлях, 7, м. Мена, Корюківський район, Чернігівська область,

ПРУ № 93506, вул. Чернігівський шлях, 24а, м. Мена, Корюківський район, Чернігівська область, які відповідають вимогам найпростішого укриття фонду захисних споруд цивільного захисту (надалі – укриття).

2.2. Переміщення учасників освітнього процесу до укриття здійснюється за маршрутами, вказаними в планах евакуації. Для орієнтації напрямку руху використовуються вказівники «УКРИТТЯ», які розміщені за маршрутом евакуації.

2.3. При отриманні сигналу «Повітряна тривога»:

2.3.1. Адміністративні та технічні працівники закладу припиняють свою роботу, вимикають використовуване електрообладнання, направляються в укриття та знаходяться там на час «Повітряної тривоги».

2.3.2. Педагогічні працівники при проведенні освітнього процесу:

- припиняють проведення навчання;
- дають розпорядження здобувачам освіти слідувати в укриття;
 - супроводжують здобувачів освіти в укриття, взявши з собою журнали обліку роботи або класні журнали;
 - при прибутті в укриття розміщують здобувачів освіти, перевіряють їх за списком журналів та знаходяться там на час «Повітряної тривоги».

2.3.3. Черговий працівник закладу освіти:

- подає сигнал за допомогою трьох дзвінків ;
- відкриває запасні виходи;
 - перевіряє приміщення та впевнюється у відсутності в них учасників освітнього процесу.

2.3.4. Здобувачі освіти прибувають в укриття, займають вільні місця та перебувають в укритті під час «Повітряної тривоги».

При перебуванні вдома

2.4. Необхідно заздалегідь:

- з'ясувати адреси найближчих підготовлених укриттів; для тимчасово укриття можуть бути використані підвальні приміщення багатоповерхових та приватних будинків;
- підготувати тривожну валізу – сумку або рюкзак з найнеобхіднішими речами: документами, запасом води, їжі, засобів гігієни, ліків, одягу.

2.5. Сигнал «Повітряна тривога» при перебуванні вдома може бути отриманий через міську систему оповіщення з використанням сирен, радіо, телебачення, телефонного застосунку «Повітряна тривога».

2.6. При отриманні сигналу «Повітряна тривога» необхідно:

- вимкнути газові та електроприлади, перекрити водопостачання, зачинити вікна;

- взяти з собою підготовлену тривожну валізу;
 - прямувати до найближчого укриття, де знаходитись під час дії сигналу.
- 2.7. У разі неможливості переходу в укриття та перебуванні у квартирі під час сигналу «Повітряна тривога» необхідно:
 - знаходитись у найбільш безпечних місцях квартири: ванній кімнаті, коридорі, біля несущих стін, ближче до виходу з квартири;
 - розміщуватись подалі від вікон, які варто заздалегідь закрити ковдрами, заставити високими меблями або заліпити клейкою плівкою для зменшення розлітання уламків скла.

2. ДІЇ ПІД ЧАС ОБСТРІЛІВ

При обстрілі стрілецькою зброєю

- 3.1. При обстрілі стрілецькою зброєю (з пістолетів, автоматів, гвинтівок, кулеметів) необхідно:
- при перебуванні вдома: перейти у кімнату, протилежну від сторони обстрілу або сховатись у безпечному місці – ванній кімнаті чи коридорі, якщо це неможливо – лягти на підлогу та накритися предметами, що можуть захистити від куль та уламків;
 - при перебуванні на вулиці: лягти на землю та закрити голову руками, за можливості сховатись за предметами чи у заглибленні рельєфу, що знаходяться поруч.

При артилерійському обстрілі та авіаударі

- 3.2. При артилерійському обстрілі та авіаударі (чути гучний свист, залп запуску, вибух снаряду) необхідно:
- при перебуванні дома: за можливості переміститися в укриття або підвал будинку; за відсутності такої можливості – перейти в кімнату, протилежну від сторони обстрілу; вибрати місце в кутку, поруч з виходом;
 - при перебуванні на вулиці: лягти на землю, використати нерівності рельєфу: траншеї, канави, ями, закрити голову руками, за можливості переміщатися в найближче укриття.
- 3.3. Якщо поруч стався вибух снаряду:
- переконайтесь в тому, що ви не отримали значних травм;
 - озирніться навколо, впевніться, що поруч не має загрози обвалів пошкоджених споруд,
 - якщо ви отримали поранення чи опинились під завалом, подайте сигнал про допомогу.

3. ДІЇ ПРИ ЗНАХОДЖЕННІ ВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ПРЕДМЕТІВ

- 4.1. Вибухонебезпечними предметами є боєприпаси – військово-технічні вироби, призначені для поразки живої сили та техніки.
- 4.2. При виявленні (знаходженні) вибухонебезпечних предметів заборонено:
- наближатися до предмету;
 - пересувати його або брати в руки;
 - кидати, ударяти по ньому, намагатися розбирати;
 - розпалювати поряд багаття або кидати в нього предмети.
- 4.3. При виявленні (знаходженні) вибухонебезпечних предметів необхідно:
- негайно повідомити про знахідку, зателефонувавши на телефонні

номери 101 або 102;

- не підходити до предмету, не допускайте до нього інших людей;
 - припинити всі роботи в районі виявлення вибухонебезпечного предмету;
- дочекатися прибуття фахівців та вказати місце знахідки.

4. ДІЇ ПРИ РАДІАЦІЙНОМУ ЗАБРУДНЕННІ

5.1. Радіаційне забруднення є наслідком застосуванні ядерної зброї або радіаційної аварії на об'єктах атомної енергетики під час воєнних дій.

5.2. Через радіаційний вплив у людини виникають порушення життєвих функцій органів кровотворення, нервової системи, шлунково-кишкового тракту та можливий розвиток променевої хвороби.

5.3. Якщо ядерний вибух застав вас у приміщенні:

- закрийте всі вікна, двері, вентиляційні отвори, вимкніть кондиціонер та обігрівач, за можливості перейдіть у кімнату, де немає вікон;
- залишайтеся у приміщенні впродовж однієї доби, якщо органи влади не нададуть інших інструкцій щодо переміщення чи евакуації; контролюйте ситуацію за допомогою мережі Інтернету, телебачення, радіо;
- не їжте й не торкайтесь нічого, що могло зазнати радіоактивного забруднення;

- не вживайте водопровідну воду до отримання відповідного повідомлення про її безпечність.

5.4. Якщо ядерний вибух застав вас на вулиці:

- помітивши спалах у небі або його відбиття не дивіться в той бік, так як це загрожуватиме опіком рогівки очей;
 - лягайте на землю, за можливості у заглиблення або за виступ, за яким можна сховатись від ударної хвилі та уламків;
 - спробуйте закрити всі відкриті частини тіла: ляжте ногами в бік вибуху, обличчям донизу, підкладіть руки під себе, щоб захистити їх від опіків та травмувань;
- за можливості прикрийте вуха — це захист від баротравми;
- прикрийте рот і ніс маскою, тканиною одягу або хусткою, дихайте через них;
 - перемістіться у найближче укриття, яким може бути підвал будинку або центр великих бетонних будівель з мінімальною кількістю вікон та дверей;
 - перед входом в укриття зніміть верхній одяг, що може усунути до 90% радіоактивного забруднення й зменшить час, протягом якого ви перебуваєте під впливом опромінення;
 - проведіть дезактивацію — заходи для очищення від радіаційного забруднення тіла, приміщення, поверхонь та предметів, з якими ви контактуєте;
 - для змивання радіоактивного забруднення зі шкіри можна використовувати водопровідну воду, якщо не було офіційних повідомлень про заборону її використання; якщо у вас зовсім немає доступу до води, скористайтесь вологою серветкою, чистою вологою тканиною або вологим паперовим рушником, ретельно протріть усі відкриті ділянки шкіри;
 - за можливості одягніть чистий, щільний максимально закритий одяг, що не міг зазнати радіоактивного забруднення;
 - знайдіть джерело інформації (радіо, телевізор, Інтернет) аби не пропустити розпоряджень місцевої влади;
- залишайтеся в укритті впродовж доби, якщо органи влади не нададуть інших інструкцій щодо переміщення чи евакуації.

5. ДІЇ ПІД ЧАС ЕВАКУАЦІЇ З НЕБЕЗПЕЧНОГО РАЙОНУ

5.1. Візьміть з собою документи, гроші, воду, продукти харчування, медикаменти та інші необхідні речі.

5.2. За можливості надайте допомогу громадянам похилого віку, людям з фізичними вадами.

5.3. Дітям дошкільного віку вкладіть у кишеню записку де вкажіть прізвище, ім'я, по батькові дитини та батьків, домашньої адреси, номерів телефонів батьків.

5.4. Виконуйте вказівки відповідальних осіб, які проводять евакуацію, дотримуйтесь вказаного маршруту. За необхідності звертайтеся за допомогою до правоохоронних та медичних працівників.

6. НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ при пораненні від застосування зброї

7.1. При поранні кінцівок: обробити шкіру навколо рани розчином йоду, спиртом тощо; не рекомендується промивати рану водою; після обробки рани необхідно накласти пов'язку; зупинити артеріальну або венозну кровотечу за допомогою джгута, ремінця, стискуючої пов'язки.

7.2. При пораненні голови: очистити поверхню навколо рани; обробити краї рани спиртовим розчином йоду; накласти стерильну пов'язку; надати потерпілому горизонтального положення; за відсутності свідомості покласти його на бік.

При пораненні грудної клітини: надати потерпілому напівсидяче положення; обробити рану; накласти герметичну пов'язку, щоб запобігти попаданню повітря до грудної клітини; перевірити місце можливого виходу кулі або осколку, якщо виявлено другий отвір, накласти пов'язку та зафіксувати її з усіх боків.

7.3. При пораненні черевної порожнини: обробити рану і накласти пов'язку; внутрішні органи, які випали в рану, у черевну порожнину не вправляти; вживання води і їжі категорично забороняється; потерпілого необхідно негайно госпіталізувати, транспортувавши його у положенні лежачи на ношах; при проникаючих пораненнях черевної порожнини показана екстрена операція в перші години, поки не поширилась інфекція і потерпілий не втратив багато крові.

При радіаційному ураженні

7.4. При наданні допомоги потерпілому слід максимально використовувати наявні засоби індивідуального захисту: рукавички, одноразові комбінезони та респіратори. Після надання допомоги постраждалому проведіть дезактивацію самому собі.

7.5. Для надання допомоги потерпілому необхідно:

- звільнити потерпілого під одягу, щоб усунути радіоактивне опромінення від нього, одяг утилізувати;
- обробити рани: накрити шкіру навколо відкритих ран водонепроникними пов'язками, щоб обмежити поширення радіоактивного забруднення на інші ділянки тіла; обережно промити рани великою кількістю води або фізіологічного розчину;
- очистити вуха та ніс протерши їх ватним тампоном;
- очистити ротову порожнину: почистити зуби зубною пастою й кілька разів прополоскати водою, при ураженні мигдалин доцільно прополоскати горло 3% розчином перекису водню;
- очистити очі - промити великою кількістю фізіологічного розчину або води;

очистити волосся, помити голову, теплою водою з милом, шампунем, запобігати потрапляння змитої води в очі, ніс, рот.

Тема 4. Пожежна безпека

Основні нормативні документи, що регламентують роботу із забезпечення пожежної безпеки об'єктів: Закон України "Про пожежну безпеку", стандарти, будівельні норми та правила, Правила пожежної безпеки та інше. Обов'язки керівника та інших посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкта та окремих дільниць навчально-виробничого процесу.

Порядок організації і робота добровільної пожежної дружини. Положення про добровільні пожежні дружини. Обов'язки членів добровільних пожежних дружин щодо запобігання пожежам та їх гасіння. Пільги та заохочення, встановлені для них.

Порядок створення та роботи пожежно-технічної комісії. Типове положення про пожежно-технічні комісії.

Кримінальна, адміністративна, матеріальна та дисциплінарна відповідальність громадян, посадових та юридичних осіб за порушення вимог пожежної безпеки та виникнення пожежі.

Коротка характеристика виробництва та пожежна небезпека технологічного процесу, сировини, готової продукції, агрегатів, установок тощо.

Основні причини пожеж: порушення технологічних регламентів і несправність виробничого обладнання, іскри електрогазозварювальних робіт і необережне поводження з вогнем, іскри котельних та інших установок, порушення правил користування інструментами і електронагрівальними приладами. Заходи пожежної безпеки, яких необхідно дотримуватись перед початком роботи, під час роботи та по її закінченні з метою запобігання пожежам.

Утримання території університету, протипожежні розриви, джерела протипожежного водопостачання, протипожежний режим на об'єкті.

Основні вимоги пожежної безпеки в будівлях і приміщеннях, при експлуатації електрообладнання, опалювальних приладів, систем вентиляції, при проведенні електрогазозварювальних, паяльних та інших вогневих робіт, при фарбуванні, знежирюванні та митті виробів і обладнання.

Вимоги пожежної безпеки в лабораторіях, архівах, складських приміщеннях, гаражах, на складах зберігання хімічних речовин, при роботі з пожежовибухонебезпечними матеріалами, у приміщеннях з масовим перебуванням людей (клубах, поліклініках, їдальнях тощо).

Основні вимоги до утримання шляхів евакуації, автоматичних систем пожежогасіння і автоматичної пожежної сигналізації.

Призначення та місцезнаходження на об'єкті засобів пожежогасіння, протипожежного обладнання та інвентарю (вогнегасники, внутрішні пожежні крани, бочки з водою, ящики з піском, стаціонарні установки пожежогасіння). Загальні уявлення про спринклерне і дренчерне обладнання, автоматичну пожежну сигналізацію, вуглекислотні, порошкові, газові та інші установки пожежогасіння.

Правила використання вогнегасних засобів, протипожежного інвентарю і обладнання для пожежогасіння.

Засоби зв'язку і сповіщення про пожежу, що наявні в підрозділах, місця розташування телефонів, пристроїв для подачі звукових сигналів пожежної тривоги. Правила використання цих засобів у разі виникнення пожежі.

Дії працівників при виявленні в приміщенні чи на території об'єкта задимлення, загорання або пожежі. Порядок повідомлення про пожежу в пожежну охорону, газорятівальну та інші аварійні служби, організація зустрічі пожежних частин, команд чи добровільних пожежних дружин. Виключення при необхідності обладнання, комунікацій, електроустановок та вентиляції. Гасіння пожежі наявними на об'єкті засобами пожежогасіння, порядок включення стаціонарних установок, евакуації людей і матеріальних цінностей.

Дії працівників після прибуття пожежних підрозділів (надання допомоги в прокладанні рукавних ліній, участь в евакуації матеріальних цінностей та виконання інших робіт за розпорядженнями керівника гасіння пожежі).

Розслідування та облік пожеж, розробка заходів щодо запобігання пожежам та загибелі людей на них.

Тема 5. Електробезпека

Статистичні відомості про стан виробничого електротравматизму. Основні причини та шляхи зниження його рівня.

Електричний струм, одиниці вимірювання струму, напруги, потужності, опору, частоти. Постійний та змінний струм, їх шкідлива дія на організм людини. Небезпечні величини електроструму, напруги. Залежність дії електроструму на людину від тривалості дії, умов середовища, метеорологічних факторів, фізичного стану людини. Поняття напруги кроку та дотику. Статична і наведена напруга. Дія електромагнітних полів, засоби захисту від них. Правила безпеки при роботі на персональних комп'ютерах.

Розподіл електроустановок за класами напруги: 0,4 кВ; 6 - 10 кВ; 35 кВ; 110 - 1150 кВ. Особливості будови та сфера застосування.

Охоронні зони електромереж до і вище 1000 В. Допустимі (безпечні) відстані до струмопровідних частин діючого обладнання, що перебувають під напругою. Класифікація виробничих приміщень щодо небезпеки ураження працівників електричним струмом.

Колективні та індивідуальні засоби захисту в електроустановках. Порядок їх використання, зберігання та обліку. Періодичність та види випробувань. Плакати та знаки безпеки, що використовуються в електроустановках.

Заземлення та занулення електроустановок, їх захисна дія; найбільш допустимі величини опору, від чого вони залежать.

Заходи безпеки при роботі з електрифікованим інструментом, зварювальними та понижувальними трансформаторами, переносними світильниками тощо.

Вимоги безпечного застосування машин і механізмів у діючих електроустановках. Особливості виробництв з наявністю електротехнологій.

Порядок виконання робіт у діючих електроустановках: організаційні та технічні заходи, наряд-допуск до роботи, інструктаж, групи електробезпеки.

Вимоги до персоналу, який виконує роботи в діючих електроустановках.

Особа, відповідальна за стан електрогосподарства, її статус, кваліфікація, група електробезпеки, обов'язки та відповідальність.

Тема 6. Дорожній рух.

Закон України „Про дорожній рух”. Правила дорожнього руху, їх значення в забезпеченні порядку і безпеки дорожнього руху.

Служба безпеки дорожнього руху в управліннях освіти, навчальному закладі: положення про службу, основні завдання, функціональні обов'язки та права.

Порядок введення обмежень у дорожньому русі, відповідність обмежень, інструкцій та інших нормативних документів вимогам Правил. Обов'язки пішоходів та пасажирів щодо забезпечення безпеки руху.

Дорожні знаки та їх значення в загальній системі організації дорожнього руху, класифікація. Дорожня розмітка та її характеристика. Засоби регулювання дорожнього руху. Перевезення людей. Вимоги до водіїв транспортних засобів. Перевезення дітей. Небезпечні наслідки невиконання правил перевезення людей.

Тема 7. Гігієна праці. Медичні огляди. Профілактика професійних отруєнь і захворювань.

Поняття гігієни праці та медицини праці. Основні положення законодавчих актів, що стосуються створення безпечних умов праці та збереження здоров'я працюючих. Опрацювання, прийняття та скасування нормативно-правових актів – санітарних норм, правил, гігієнічних нормативів, регламентів тощо.

Шкідливі фактори виробничого середовища і трудового процесу, їх гігієнічна оцінка. Критерії і показники умов праці (Гігієнічна класифікація праці). Компетенція спеціально вповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі охорони здоров'я в проведенні атестації робочих місць за умовами праці, організація та здійснення контролю за параметрами факторів виробничого середовища та трудового процесу. Атестація робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці.

Заходи щодо поліпшення умов праці та виробничого середовища. Особливості гігієни праці в підрозділах університету. Особливості гігієни праці під час використання праці жінок та неповнолітніх. Санітарно-побутове забезпечення працівників.

Медичні огляди осіб, які працюють у важких та шкідливих умовах праці. Захворюваність з тимчасовою втратою працездатності. Професійні захворювання (порядок розслідування, реєстрації та обліку профзахворювань, аналіз профзахворюваності, визначення придатності працівника до роботи). Основні принципи профілактики виникнення профзахворювань.

Тема 8. Надання домедичної допомоги потерпілим у разі нещасного випадку

Стислі основи анатомії та фізіології людини.

Поняття першої допомоги. Основні принципи надання першої допомоги і правильність, доцільність дій, швидкість, рішучість, спокій. Перша допомога при кровотечі. Класифікація кровотечі. Основні види кровотечі, їх ознаки. Перша допомога при капілярній кровотечі. Перша допомога при артеріальній та венозній кровотечі. Засоби зупинки кровотечі. Зупинка кровотечі притискуванням пошкодженої судини до підлеглої кістки, максимальним згинанням кінцівки. Зупинка кровотечі за допомогою джгута чи джгута-закрутки.

Способи реанімації, підготування потерпілого до реанімації. Штучне дихання способом "з рота в рот" чи "з рота в ніс".

Непрямий (закритий) масаж серця. Перша допомога при утопленні.

Види електротравм. Безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму. Термічна, електрична та біологічна дія електричного струму на організм людини. Правила надання першої допомоги потерпілим від ураження електричним струмом.

Перша допомога при ударах. Струс головного мозку. Удари в області хребта. Синдром здавлювання. Перша допомога при вивихах і розтягненні зв'язок.

Перша допомога при отруєнні газами. Симптоми отруєнь. Вплив різних газів на організм людини і його наслідки.

Перша допомога при пораненнях. Визначення та класифікація ран. Види перев'язувального матеріалу. Типи пов'язок. Правила накладання пов'язок.

Перша допомога при переломах. Класифікація переломів. Правила накладання шин. Перша допомога при ушкодженні хребта та кісток тазу.

Опіки, їх класифікація. Перша допомога при хімічних та термічних опіках, при опіку очей. Перша допомога при тепловому та сонячному ударах.

Запобіжні заходи щодо інфікування СНІДом під час надання першої допомоги потерпілим при нещасних випадках.

Тема 9. Управління роботами з профілактики та ліквідації наслідків аварій. Охорона навколишнього середовища

Великі виробничі аварії, їх типи, причини та наслідки. Вплив техногенних чинників на екологічну безпеку та безпеку життя і здоров'я людей. Приклади великих техногенних аварій і катастроф та їх наслідки. Законодавчі та інші нормативні акти світової спільноти та України щодо забезпечення контролю, управління та захисту від основних видів виробничих небезпечних чинників. Класифікація виробничих небезпечних чинників в залежності від властивостей технологічних процесів та небезпечних речовин (різновиди вибухів, пожеж; вибухи киплячих рідин, що викидають пар, викиди токсичних речовин; порушення цілісності інженерних споруд, будівель тощо).

Закон України "Про об'єкти підвищеної небезпеки". Ідентифікація об'єктів підвищеної небезпеки (далі - ОПН). Повноваження суб'єкта господарської діяльності, який має ОПН, щодо організації робіт з ідентифікації ОПН. Роль адміністрації та керівників підрозділів підприємства у виявленні небезпечного промислового устаткування, проведенні оцінки небезпечних промислових факторів, розробці планів ліквідації аварій та аварійно-рятувальних заходів, розробці заходів щодо підвищення рівня безпеки виробництва, організації навчання та протиаварійних тренувань персоналу. Формування звітів про стан безпеки праці, проведену протиаварійну роботу та про аварії, що сталися.

Декларування безпеки ОПН – оцінка рівня безпеки об'єктів, установлення імовірності можливих аварій, установлення прийняттого ризику та розробка заходів щодо його зниження. Мета і методика виявлення небезпечних чинників виробничих аварій. Визначення пріоритетів. Прогнозування аварій на виробництві. Методики оцінки можливостей виникнення аварій під час здійснення окремих технологічних процесів. Складання переліку промислових установок - джерел загрози великих виробничих аварій. Узгодження місць розташування виробництв. Проведення інспекцій.

Планування заходів у разі надзвичайних ситуацій на виробництві. Організація аварійних служб та формування планів їх роботи. Управління здійсненням заходів у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Вибір засобів контролю, управління і протиаварійного захисту (ПАЗ). Складання та затвердження контрольних списків виробничих небезпечних чинників. Надання інформації громадськості.

Тема 10. Безпека праці в галузі освіти.

Організація роботи з охорони праці в ЗЗСО та його підрозділах. Посадові інструкції, встановлення прав та обов'язків працівників з питань охорони праці. Навчання з питань охорони праці та порядок перевірки знань відповідних категорій працівників закладу. Терміни проведення навчання співробітників та працівників зайнятих на шкідливих роботах та роботах з підвищеною небезпекою. Особливості організації охорони праці під час освітнього процесу в навчальних підрозділах. Особливості організації охорони праці в кабінетах хімії, фізики, майстернях та інших. Інструкції з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, їх будова, порядок опрацювання та затвердження. Інструктажі з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності: види інструктажів, терміни проведення та реєстрація. Специфіка проведення інструктажів для здобувачів освіти.

ПРОГРАМА

спеціального навчання з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності кухаря

Тема 1. Загальна характеристика робочого місця кухаря.

1.1. Розміщення навчальних кабінетів, службових приміщень, сходових кліток, евакуаційних виходів у закладі освіти. Розміщення робочих приміщень кухні, складських приміщень, водопостачальних комунікацій, електроенергетичного обладнання. Обладнання робочого місця кухаря.

1.2. Умови допуску до самостійної роботи кухаря. Режим роботи їдальні закладу освіти, працівників кухні. Контроль за роботою їдальні та кухні.

1.3. Вимоги правил внутрішнього трудового розпорядку щодо питань охорони праці кухаря. Вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни до працівників кухні.

1.4. Функціональні обов'язки кухаря.

Тема 2. Характеристика основних небезпечних та шкідливих виробничих факторів та засобів індивідуального захисту на робочому місці кухаря.

2.1. Основні небезпечні і шкідливі виробничі фактори на робочому місці кухаря. Особливості впливу основних шкідливих та небезпечних факторів виробництва на організм людини.

2.2. Перелік засобів індивідуального захисту для працівників кухні.

Тема 3. Підготовка робочого місця для безпечного виконання функціональних обов'язків кухаря.

3.1. Порядок проведення і зміст інструктажів на робочих місцях працівників кухні. Порядок перевірки справності обладнання, інструментів, захисних пристроїв і т. п..

3.2. Порядок підготовки до роботи робочого місця кухаря. Порядок повідомлення керівника закладу освіти про виявлені несправності обладнання.

3.3. Порядок виконання ремонту засобів виробництва.

Тема 4. Безпечна організація праці, правила, методи і прийоми безпечного виконання робіт, забезпечення пожежо- та вибухобезпеки.

4.1. Порядок включення електронагрівального обладнання.

4.2. Правила переміщення на кухні.

4.3. Використання засобів індивідуального захисту під час роботи на кухонному обладнанні.

4.4. Вимоги безпеки праці при використанні ріжучих інструментів. Правила техніки безпеки при роботі з електронагрівальним, електро-механічним обладнанням, холодильним устаткуванням.

4.5. Технологія приготування страв (загальні вимоги). Робота з гарячими рідинами. Санітарно-гігієнічні вимоги до роботи кухаря.

4.6. Застереження про можливі небезпечні, неправильні методи та прийоми праці, які заборонено застосовувати. Можливі види небезпечних відхилень від нормального режиму роботи обладнання та технологічного регламенту і способи їх усунення.

4.7. Порядок утримання робочого місця кухаря в безпечному стані. Технічні, санітарно-гігієнічні умови, за яких робота повинна бути припинена.

Тема 5. Нормативно-правові вимоги після закінчення роботи.

5.1. Порядок безпечного вимикання, зупинення, очищення кухонного обладнання, зберігання посуду.

5.2. Порядок прибирання відходів, здавання робочого місця.

5.3. Вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни, яких повинен дотримуватись кухар після закінчення роботи.

5.4. Порядок повідомлення керівника закладу освіти про всі недоліки, виявлені у процесі роботи.

5.5. Порядок виключення електричного обладнання після закінчення роботи.

5.6. Порядок прибирання кухні після закінчення роботи.

Тема 6. Зміст та порядок дій кухаря у надзвичайних ситуаціях.

6.1. Ознаки можливих аварійних ситуацій, характерні причини аварій, несправностей кухонного обладнання. Засоби та дії, спрямовані на запобігання можливим надзвичайним ситуаціям.

6.2. Порядок дій, особисті обов'язки та правила поведінки кухаря при виникненні надзвичайної ситуації згідно з планом її ліквідації. Порядок повідомлення керівника закладу освіти про аварії та надзвичайні ситуації.

6.3. Порядок застосування засобів протипожежного захисту.

6.4. Надання першої медичної допомоги потерпілим під час надзвичайних ситуацій.

Тема 7. Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога», при обстрілі стрілецькою зброєю, артилерійському обстрілі, авіаударі, при знаходженні вибухонебезпечних предметів, при радіаційному забрудненні та ураженні, під час поранення, наданні першої домедичної допомоги та евакуації під час воєнного стану

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН-ГРАФІК
спеціального навчання з питань охорони праці
та безпеки життєдіяльності кухаря**

№ п/ п	Тема	Дата проведе ння занять	Місце проведе ння занять	Час проведен ня занять	Відпов ідальн а особа
1.	Загальна характеристика робочого місця кухаря				
2.	Характеристика основних небезпечних та шкідливих виробничих факторів та засобів індивідуального захисту на робочому місці кухаря.				
3.	Підготовка робочого місця для безпечного виконання функціональних обов'язків кухаря.				
4.	Безпечна організація праці, правила, методи і прийоми безпечного виконання робіт, забезпечення пожежо- та вибухобезпеки.				
5.	Нормативно-правові вимоги після закінчення роботи.				
6.	Зміст та порядок дій кухаря у надзвичайних ситуаціях.				
7.	Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога», при обстрілі стрілецькою зброєю, артилерійському обстрілі, авіаударі, при знаходженні вибухонебезпечних предметів, при радіаційному забрудненні та ураженні, під час поранення, наданні першої домедичної допомоги та евакуації під час воєнного стану				
8.	Перевірка знань з охорони праці				

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ
З ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ ПРАЦІВНИКІВ МЕНСЬКОГО ОПОРНОГО ЗАКЛАДУ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ І-ІІІ СТУПЕНІВ ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА
З ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

- Охорона праці в Україні. Законодавчі акти України про охорону праці.
- Електробезпека. Види ураження людини електричним струмом.
- Права громадян на охорону праці при укладанні трудового договору.
- Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невикробничого характеру, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2001р. № 270.
- «Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися із здобувачами освіти під час освітнього процесу», затвердженого Міністерством освіти і науки України від 16.05.2019 № 659
- Права працівників на охорону праці під час роботи в закладі освіти.
- Право працівників на пільги і компенсації за шкідливі умови праці.

8. Особливості розслідування та обліку групових і смертельних випадків з учнями і працівниками в закладі освіти.
9. Державний, відомчий і громадський нагляд за станом охорони праці в навчальному закладі.
10. Положення про організацію роботи з охорони праці учасників освітнього процесу в установах і навчальних закладах, затвердженим наказом МОНУ від 26.12.2017 р. № 1669
11. Охорона праці жінок, неповнолітніх, інвалідів.
12. Первинний інструктаж з охорони праці на робочому місці.
13. Категорії аварій, їх розслідування.
14. Перша допомога при кровотечах.
15. Обов'язки працівників щодо додержання вимог нормативно-правових актів з охорони праці.
16. Організаційні і технічні заходи з попередження нещасних випадків.
17. Яким чином здійснюється страхування від нещасних випадків на виробництві і в чому полягають завдання цього страхування.
18. Обов'язки працівників при виявленні пожежі.
19. Загальні вимоги пожежної безпеки для закладів освіти і організацій, передбачені Правилами пожежної безпеки.
20. Надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків.
21. Вимоги щодо створення служби охорони праці на підприємстві.
22. Способи виконання штучного дихання.
23. Вимоги щодо створення служби охорони праці на підприємстві.
24. Які виплати та послуги здійснює та відшкодовує Фонд соціального страхування від нещасного випадку.
25. Заходи реанімації. Виконання штучного дихання, непрямий масаж серця.
26. Які нещасні випадки визнаються пов'язаними з виробництвом.
27. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Ким і в які терміни проводиться.
28. Права на охорону праці (далі-ОП) під час укладання трудового договору.
29. Перша допомога при отруєнні.
30. Навчання і перевірка знань працівників з питань охорони праці.
31. Додержання вимог щодо охорони праці під час проєктування, будівництва і реконструкції підприємств.
32. Які обов'язки передбачає укладання трудового договору.
33. Економічне стимулювання охорони праці.
34. Обов'язки роботодавця щодо управління охороною праці.
35. Розслідування та облік нещасних випадків під час освітнього процесу серед учнів та вихованців. Складання акту форми Н-Н.
36. Шум і вібрація. Вплив шуму і вібрації на організм людини. Засоби захисту. Вплив шуму на організм.
37. Перша допомога при опіках, їх класифікація.
38. Органи державного управління охороною праці.
39. Порядок про розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві (деяка конкретизація на прикладі закладу освіти).
40. Способи захисту від статичної електрики. Причини її виникнення.
41. Організаційні і технічні заходи з попередження нещасних випадків в закладах освіти.
42. Пожежна безпека і вогнестійкість речовин, матеріалів і конструкцій.
43. Перша допомога при ураженні електричним струмом.
44. Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці.
45. Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці.
46. Інструктажі з питань охорони праці. Порядок їх організації та проведення.
47. В яких випадках за результатами розслідування нещасні випадки не пов'язуються з виробництвом.

48. Електро захисні засоби.
49. Штрафні санкції до юридичних і фізичних осіб та працівників за порушення вимог ОП.
50. Стажування, дублювання та допуск до роботи.
51. Організація охорони праці на підприємстві. Фінансування охорони праці.
52. Основні функції служби охорони праці.
53. Інструкції з охорони праці. Вимоги до розроблення та змісту. Термін перегляду.
54. Основні причини пожеж.
55. Державна політика в галузі охорони праці.
56. Колективний договір.
57. Організація контролю за станом охорони праці.
58. Трудовий договір. Відображення в трудовому договорі питань охорони праці.
59. Розслідування професійних захворювань на виробництві.
60. Способи захисту від статичної електрики.
61. Попередження аварійних ситуацій, готовність до дій в умовах аварійних ситуацій.
62. В яких випадках проводиться позаплановий інструктаж?
63. В чому полягають обов'язки роботодавця щодо забезпечення вимог законодавства про охорону праці.
64. Основні та вторинні небезпечні фактори пожеж (ГОСТ 12.1.004-91).
65. Порядок проведення атестації робочих місць.
66. Права на охорону праці (далі-ОП) під час укладання трудового договору.
67. Права на охорону праці під час роботи.
68. Розкрийте поняття системи управління охороною праці на підприємстві.
69. Які обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно- правових актів з охорони праці.
70. В яких випадках настає матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству.
71. Обов'язки адміністрації підприємства, установи, організації з питань охорони праці.
72. Вкажіть послідовність відповідальності працівників за порушення законодавства з охорони праці.
73. За який період підприємство сплачує штраф за нещасний випадок, який не спричинив стійкої втрати працездатності потерпілого, проте виник з вини підприємства?
74. Що являє собою трудовий договір?
75. Які види навчання з питань охорони праці існують?
76. Що розуміють під електробезпекою ?
77. Які види інструктажу з питань охорони праці існують?
78. Що таке пожежна безпека?
79. Поняття небезпечних і шкідливих виробничих факторів.
80. В яких місцях треба переходити проїжджу частину дороги?
81. Які нещасні випадки підлягають розслідуванню?
82. Дати визначення поняттю "перша долікарська допомога".
83. В чому виявляється дія електричного струму на організм людини?
84. Які речовини відносять до шкідливих?
85. Які обов'язки працівника щодо додержання вимог нормативно- правових актів з охорони праці?
86. Як здійснюється захист об'єктів від блискавки ?
87. Чим визначається ступінь впливу шкідливих речовин на організм людини?
88. Які існують види електротравм?
89. На яких роботах забороняється застосування праці жінок?
90. Визначення поняття "Охорона праці".
91. Як впливає виробничий шум на організм людини?
92. Три основні засоби захисту населення у надзвичайних ситуаціях.
93. Як називаються аварії, що призводять до загибелі людей?

94. Які найнебезпечніші наслідки аварій на виробництві?
95. Що таке комбіноване освітлення?
96. Що таке стихійне лихо?
97. Що являє собою план цивільної оборони об'єкта?
98. Як класифікуються опіки?
99. Обов'язки робітників і службовців з питань охорони праці.
 100. Для якої категорії осіб застосовується обов'язкове проведення попереднього і періодичних медичних оглядів?
 101. Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога» у закладі освіти.
 102. Дії учасників освітнього процесу під час артобстрілів та авіоударів.
 103. Дії при радіаційному забрудненні.
 104. Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога» вдома.
 105. Дії при знаходженні вибухонебезпечних предметів.
 106. Дії під час евакуації з небезпечного району під час воєнного стану.
 107. Надання першої домедичної допомоги під час поранення.
 108. Дії при радіоактивному ураженні.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ
З ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ КУХАРЯ
МЕНСЬКОГО ОПОРНОГО ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ І-ІІІ
СТУПЕНІВ ІМ. Т.Г. ШЕВЧЕНКА
З ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

1. Порядок підготовки до роботи робочого місця кухаря, засобів індивідуального захисту.
2. Вимоги пожежної безпеки до приміщення кухні.
3. Умови допуску до самостійної роботи кухаря.
4. Порядок дій працівників кухні у випадку пожежі.
5. Функціональні обов'язки кухаря.
6. Правила зберігання продуктів.
7. Небезпечні та шкідливі виробничі фактори для кухаря, особливості їх впливу на організм людини.
8. Перша допомога при опіках.
9. Вимоги до повітряного режиму і вентиляції кухонних приміщень.
10. Перша допомога при харчових отруєннях.
11. Вимоги до освітлення, утримання і використання електрообладнання кухні.
12. Правила зупинки кровотечі, надання першої допомоги при травмах.
13. Правила безпечної роботи з гарячими рідинами.
14. Комплектація медичної аптечки, правила користування.
15. Правила безпечної роботи з ріжучими інструментами.
16. Правила безпечної роботи з електричним казаном.
17. Правила приготування миючих та дезінфікуючих розчинів.
18. Обов'язки кухаря щодо виконання вимог нормативних документів з охорони праці.
19. Правила безпечної роботи з холодильним устаткуванням.
20. Первинні засоби гасіння пожежі.
21. Умови, при яких необхідно виключити користування холодильною установкою.
22. Види та умови застосування вогнегасників.
23. Правила безпечного користування електронагрівальним обладнанням.
24. Соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань.

25. Правила безпечної роботи на роздачі.
26. Перша допомога при пораненнях.
27. Вимоги до посуду, що використовується у їдальнях навчальних закладів.
28. Порядок повідомлення керівника навчального закладу про виявлені несправності, порушення норм охорони праці, надзвичайні ситуації.
29. Правила безпечної роботи при очистці овочів.
30. Порядок дій кухаря після закінчення роботи.
31. Санітарно-гігієнічні вимоги до повітряного режиму в кухонних приміщеннях.
32. Правила експлуатації електромеханічного устаткування.
33. Вимоги санітарних норм і правил особистої гігієни для кухаря.
34. Можливі види небезпечних відхилень від нормального режиму роботи обладнання кухні і способи їх усунення.
35. Технічні, санітарно-гігієнічні умови, при яких робота кухаря повинна бути припинена.
36. Режим роботи кухаря. Загальні правила обслуговування учнів у їдальні навчального закладу.
37. Вимоги до організації дієтичного харчування.
38. Правила користування газовим обладнанням.
39. Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщень кухні та обідньої зали.
40. Порядок перевірки робочого місця, справності обладнання, зберігання продуктів та інвентаря.
41. Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога» у закладі освіти.
42. Дії учасників освітнього процесу під час артобстрілів та авіоударів.
43. Дії при радіаційному забрудненні.
44. Дії учасників освітнього процесу під час сигналу «Повітряна тривога» вдома.
45. Дії при знаходженні вибухонебезпечних предметів.
46. Дії під час евакуації з небезпечного району під час воєнного стану.
47. Надання першої домедичної допомоги під час поранення.
48. Дії при радіоактивному ураженні.

Додаток 3
До наказу від 01.12.2023 року №326
Про порядок проведення інструктажів, навчання
і перевірки знань з питань
охорони праці та безпеки життєдіяльності
учасників освітнього процесу
в Менському ОЗЗСО І-ІІІ ступенів
ім. Т.Г. Шевченка

ПРОГРАМА
первинного інструктажу з безпеки життєдіяльності
для здобувачів освіти

1. Загальні положення.

1. Головною метою Менського ОЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г. Шевченка (далі – заклад) є створення умов для якісної загальноосвітньої підготовки учнів, збереження їх життя та здоров'я.

2. Заклад знаходиться в приміщеннях, розташованих за адресою: 15600, Чернігівська область, Корюківський район, місто Мена, вулиця Чернігівський шлях, будинок 11.

Приміщення закладу складається з початкової школи, їдальні, майстерні.

Навчальні корпуси початкової і старшої школи – 2-х поверхові будови, в яких розташовані класні кімнати, бібліотека, спортивний зал, гімнастичний зал, актовий зал, кабінети: директора, заступників директора. Столярна майстерня, слюсарна майстерня, кабінет обслуговуючої праці знаходяться у окремому приміщенні.

3. В закладі працюють педагогічні працівники (вчителі, вихователі, психолог, соціальний педагог, асистенти вчителів інклюзивних класів, керівники гуртків та спортивних секцій), медична сестра, обслуговуючий персонал.

4. Зарахування здобувачів освіти до закладу проходить при наявності заяви батьків.

5. Управління закладом здійснюється адміністрацією, яку очолює директор закладу.

2. Загальні правила поведінки

2.1. Правила поведінки учнів у школі базуються на законах України, постановах Міністерства освіти і науки України та органів місцевого самоврядування, Статуті школи.

2.2. У випадку порушень Правил до учнів можуть бути вжиті такі стягнення:

- усне зауваження;
- запис зауваження в щоденник;
- винесення догани, включно із занесенням догани в особисту справу учня;
- виклик учня самого або з батьками на педагогічну нараду;
- відшкодування завданої учнем шкоди його батьками.

2.3. Заборонено приносити до школи предмети або речовини, які можуть зашкодити здоров'ю та безпеці оточуючих або завадити проведенню освітнього процесу.

2.4. Паління, вживання алкогольних напоїв та нецензурних висловів на території школи категорично заборонено.

2.5. До закінчення уроків учень може залишити територію школи тільки з дозволу класного керівника або чергового адміністратора.

2.6. Учень має бути ввічливим у спілкуванні з учителями, працівниками школи, батьками інших учнів, а також з учнями.

2.7. Учні повинні дбайливо ставитися до шкільного майна і речей, що належать вчителям та іншим учням. Забороняється брати без дозволу чужі речі. За пошкоджене шкільне майно батьки учня зобов'язані відшкодувати збитки.

Правила поведінки під час перерви

2.8. Під час перерви учень зобов'язаний прибрати своє робоче місце й підготуватися до наступного уроку.

2.9. Під час перерви забороняється:

- бігати сходами, коридорами та в класних приміщеннях, кататися на перилах;
- штовхатися або грати у м'яча у приміщеннях не пристосованих для цього;

- сваритися між собою та зі сторонніми людьми, з'ясовувати стосунки за допомогою сили, битися.

2.10. У шкільній їдальні учні повинні виконувати вимоги працівників їдальні, вчителів, чергових та дотримуватися черги.

2.11. Забороняється перебувати у приміщенні їдальні у верхньому одязі.

2.12. Не можна бешкетувати та виносити їжу і напої за межі їдальні.

Правила поведінки на уроках

2.13. Учні зобов'язані приходити до школи за 10-15 хвилин до початку занять.

2.14. Заборонено перебувати у класних приміщеннях у верхньому одязі.

2.15. Одяг учнів має бути чистим і охайним та відповідати вимогам, викладеним у Статуті школи.

2.16. Учні входять до класу за дзвоником. Запізнюватися на уроки без поважних причин заборонено.

2.17. Під час уроку не можна створювати галас, без дозволу підводитися, відвертати увагу інших учнів від уроку.

2.18. Заборонено виходити з класу без дозволу вчителя.

2.19. Урок закінчується тоді, коли вчитель оголосив про це. Тільки після цього учні можуть йти на перерву.

2.20. Учні повинні охайно вести щоденник і давати його вчителю без будь-яких заперечень.

2.21. Під час уроку не можна вживати їжу та напої, жувати жуйку.

2.22. Учень повинен дбайливо ставитися до підручників та зошитів.

2.23. Учні зобов'язані знати і дотримуватися правил техніки безпеки як під час уроків так і після їх закінчення.

2.24. Забороняється користуватися мобільними телефонами під час проведення уроків.

3. Види та джерела небезпеки

3.1. В навчальних кабінетах, лабораторіях, інших навчальних приміщеннях закладу, де розташовані комп'ютери та інші прилади, які знаходяться під напругою; в кабінетах фізики, хімії, біології та інформатики, де проводяться лабораторні роботи з використанням електрообладнання та хімічних речовин; в спортивній, гімнастичній залі, де встановлений і використовується різний спортивний інвентар можуть виникнути умови травмування.

3.2. Джерелами небезпеки під час занять є:

- прилади в кабінетах і приміщеннях школи підключені до електричного живлення;
- засклені вікна і двері та меблі;
- сходові марші;
- спортивне обладнання;
- хімічні реактиви;
- інструмент;
- гострі кути меблів та обладнання.

4. Загальні правила поведінки учнів

4.1. Поведінка учнів повинна відповідати «Правилам поведінки (єдиним вимогам до вихованців)», нормам моралі та етики, враховуючи конкретні ситуації та місце знаходження.

4.2. Вихованець повинен дотримуватися режиму школи, єдиних вимог до учнів.

4.3. З метою уникнення нещасних випадків та травматизму, знати і виконувати правила з техніки безпеки.

4.4. Учні закладу приходять на заняття маючи: шкільні приладдя (ручки, олівці, альбоми зошити та інші прилади), спортивну форму.

4.5. Під час занять, занять в позаурочних час учні закладу повинні:

- виконувати всі розпорядження вчителів, вихователів, інших працівників;

- уважно слухати вчителів, класних керівників, завідуючих кабінетами, вихователів, керівників гуртків, керівників факультативу, тренерів та інших працівників закладу і не заважати іншим учням;
- ходити під час занять по кабінету, спортивній залі, інших приміщеннях тільки з дозволу вчителя, вихователя;
- входити в клас, кабінет, спортивну залу і виходити, з класу, кабінету тощо можна тільки з дозволу вчителя, вихователя;
- зберігати обладнання та меблі закладу.

4.6. Під час перерви між навчальними годинами учні закладу повинні:

- ходити по коридорах спокійно – не бігати;
- виконувати розпорядження учителів, та чергових учнів;
- виходити за межі закладу тільки можна з дозволу вчителя, класного керівника вдягненими відповідно до сезону;

4.7. Не дозволяється без дозволу педагогів залишати приміщення та територію школи в урочний час. У випадку пропуску занять учень повинен надати класному керівникові довідку від лікаря, записку від батьків або опікунів відносно причини відсутності на заняттях. Пропускати заняття без поважної причини не дозволяється.

5. Вимоги безпеки під час проведення позакласних, позашкільних заходів

5.1. При проведенні екскурсій, спортивних змагань, проведенні уроків за межами закладу та інших заходів за територією учні повинні:

- бути відповідно одягнені, не мати при собі предметів, що створюють небезпеку;
- не розпалювати багаття, не користуватися сірниками і запальничками;
- виконувати правила дорожнього руху;
- виконувати правила поведінки в транспорті;
- не залишати самотійно групу;
- виконувати вимоги вчителя, вихователя, класного керівника, іншої супроводжуючої особи.

6. Вимоги пожежної безпеки

6.1. Основними причинами пожеж є:

- не обережне поводження з вогнем;
- порушення правил користування електричними та нагрівальними приладами;
- куріння ;

6.2. Учні закладу заборонено користуватися відкритим полум'ям.

6.3. Заборонено палити, вживати алкогольні напої, користуватися в приміщенні відкритим вогнем.,

6.4. Вибухові і легкозаймисті речовини і суміші вносити в приміщення категорично забороняється.,

6.5. При виявленні іскріння, нагрівання ізоляції електроприладів терміново вимкнути електроенергію на розподільному щиті і повідомити про це керівника.,

6.6. Заборонено користуватися електронагрівальними приладами, кип'ятильниками, електроплитками, електричними чайниками.

6.7. Забороняється використовувати електроприлади з пошкодженими вмикачами, штепсельними розетками, ламповими патронами тощо.,

6.8. Не приносити до закладу і не використовувати бенгальські вогні, петарди, феєрверки.

6.9. Учні закладу не дозволяється розпалювати багаття на території закладу та вулицях і у скверах міста.

6.11. Учні закладу забороняється приносити з дому електропобутові прилади.

6.12. Якщо пожежа застала вас у приміщенні:

6.12.1. негайно повідомити про пожежу в пожежну охорону, зачинити двері у класі, де горить. Якщо побачите охоплене вогнем приміщення, не намагайтеся увійти в нього.

Повідомити про пожежу дирекцію школи.

6.12.2. Почувши сигнал тривоги, учні стають біля парт і за вказівкою вчителя залишають по одному клас, останнім іде вчитель із класним журналом. Належить зачинити двері класної кімнати й усі інші двері на шляху евакуації. Усі, кого не було в школі під час сигналу тривоги, повинні негайно йти до місця збору й приєднатися до свого класу чи групи.

6.12.3. Місце збору повинне бути в іншому приміщенні. Нікому не можна повертатися в приміщення. Серед евакуйованих, що зібралися на пункті, проводять перекличку (за класним журналом).

Як поводитись під час пожежі в закладі, коли поруч з учнем нема дорослої людини?

Пожежа у твоєму класі, в приміщенні, в якому ти перебуваєш:

- якщо можеш вийти з класу через двері, рятуйся сам і допоможи іншим;
- якщо вихід перекрито вогнем, але поряд є зовнішня пожежна драбина, використовуй її;
- під час пожежі не можна ховатися в глухі кути, під парти, шафи, у коморі тощо;
- захищай органи дихання і затули щілини під дверима (краще вологими ганчірками);
- подавай сигнали рятувальникам.

Пожежа в коридорі:

- перш ніж визирнути в коридор, торкнися тильним боком долоні ручки вхідних дверей. Якщо вона гаряча, не відчиняй – там пожежа;
- ручка холодна – визирни в коридор. Коли там вогонь або багато диму зачини двері;
- якщо диму небагато і він іде з низу, це означає, що пожежа – на нижніх поверхах. Не спускайся вниз, зайти в клас, зачини двері, чекай на допомогу рятувальників;
- якщо неможливо залишити приміщення, а в тебе є мобільний зв'язок, зателефонуй за номером «101», щоб повідомити про себе. Стояти слід у приміщенні з виходом до вікна;
- якщо пожежа сталася вище поверхом, спускайся вниз сходами, захистивши органи дихання.

7. Вимоги безпеки у аварійних ситуаціях

7.1. У випадку аварійної ситуації: пожежі, виявленні отруйних, шкідливих речовин і вибухонебезпечних предметів учні під керівництвом вчителів, інших працівників закладу організовано виходять у безпечне місце.

7.2. При нещасному випадку з учнем школи, очевидці повідомляють про це вчителя, чи іншого працівника закладу.

8. Побутовий травматизм, попередження і дії

при нещасних випадках в побуті

8.1. В Україні в побуті щорічно травмуються велика кількість дорослих та дітей.

8.2. В жилих будинках є: водо-забезпечення, водовідведення, газо-забезпечення, видалення диму, опалення, вентиляції, електрика й радіо та телебачення, різні ліфти та інше. (балкони, карнизи, архітектурні нашарування та виступаючі художні прикраси). Все це створює загрозу і може призвести до травмування чи загибелі.

8.3. Аварії виникають при обрушенні покрівель, балконів, сходових маршів, архітектурних нашарувань та виступаючих художніх прикрас будівель. Це залежить від дощів, снігопадів, великих переміщень повітряних мас, недоліків при конструюванні чи будівництві. Бувають випадки коли аварії виникають через необережність чи неправильне поводження людей.

8.4. Знаходячись у будівлях необхідно дотримуватися елементарної обережності.

8.5. Не виконання правил безпеки в будинках призводить до пожеж, вибухів газу, випадків отруєння побутовим газом, ураження електрикою випадки опіків через необережне користування гарячою водою та хімічних опіків через необережне користування хімічними побутовими речовинами. Люди випадають під час миття вікон, з драбин і на мокрій підлозі і через це травмуються.

8.6. Не обережне поводження на повітрі веде до падіння під час ожеледиці, падіння з дерев, утоплення травмування транспортом.

8.7. Порушення правил користуванні ріжучим та колючим інструментом та кухонним і садовим інвентарем призводить до отримання порізів або уражень очей.

8.8. Для попередження побутового травматизму необхідно знати і виконувати:

- де знаходяться і як виключаються вентиляція, крани систем води, та газу;
- правила користування електроприладами, газовими приладами;
- не чистити одяг бензином та розчинниками;
- при наявності запаху газу в приміщенні необхідно його провітрити та подзвонити (не користуючись мобільним телефоном за тел. 104);
- не користуватися електроприладами, у ванній кімнаті;
- перехід автомобільних доріг дозволяється тільки в установлених місцях (світлофор чи пішохідний перехід («зебра») або спеціальні знаки)

8.9. Вимоги безпеки під час відпочинку біля води:

- купатися необхідно тільки в спеціально відведених місцях (не знайомих місцях під водою можуть знаходитися коряги, госте каміння, побутові відходи, ями тощо);
- не бажано купатися наодинці;
- при відчуженні німоти в пальцях рук, необхідно з силою стиснути пальці рук в кулак, зробити різкий рух на зовнішню сторону, розтиснути кулак;
- при судорогах литок м'язів, необхідно зігнувшись двома руками обхопити стопу ноги і з силою піджати ногу в коліні до себе.

8.10. Отруєння грибами, дикоростучими ягодами і зеленню. Надання першої допомоги при отруєнні.

8.10.1. На території України росте велика кількість грибів (до 2000 видів). Більша кількість з них є їстівними. Але виявлено 80 видів потенційно отруйних грибів.

8.10.2. Збирати гриби слід тільки ті, які ви знаєте, що вони їстівні.

8.10.3. Не збирайте гриби:

- поблизу транспортних магістралей, на промислових пустирях, колишніх смітниках, у хімічно та радіаційно небезпечних зонах,
- невідомі, особливо з циліндричною ніжкою, в основі яких є потовщення – «бульба», покриті оболонкою.,
- з ушкодженою ніжкою, старі, в'ялі, червиві або ослизлі.,
- пластинчасті – отруйні гриби маскуються під них.,
- «шампінйони» , у яких пластинки нижньої поверхні шапки гриба білого кольору.,

8.10.4. Не куштуйте сирі гриби на смак.

8.10.5. Значна кількість грибів, які досі вважались їстівними , містять мікродози отруйних речовин. Якщо вживати їх декілька днів підряд, також може статись отруєння.

8.10.6. Первинні ознаки отруєння (нудота, блювота, біль у животі, пронос) з'являються через 1-4 год. після вживання грибів, залежно від виду грибів, кількості з'їдених грибів, віку та стану здоров'я потерпілого. Біль та напади нудоти повторюються декілька разів через 6-48 год., а смерть настає через 5-10 днів після отруєння.

8.10.7. Збираючи ягоди і лікарські рослини , слід пам'ятати , що серед них можуть зустрічатись і отруйні екземпляри. До отруйних рослин належить вовче лико, конвалія, блекота, дурман, вороняче око, беладонна. З метою попередження отруєння плоди цих рослин і самі рослини заборонено вживати в їжу .

8.10.8. Перша допомога при отруєнні грибами, дикоростучими ягодами і зеленню:

- викликати швидку медичну допомогу.
- ще до її прибуття необхідно негайно промити шлунок: випити 5-6 склянок кип'яченої води або блідо-рожевого розчину марганцівки, натиснути пальцями на корінь язика, щоб викликати блювоту., прийняти активоване вугілля (4-5 таблеток), коли промивні води стануть чистими.,
- після надання первинної допомоги дати постраждалому випити міцний чай, каву або злегка підсолену воду , покласти на живіт і до ніг потерпілого грілки .

8.11.Попередження харчових отруєнь, та отруєнь медичними препаратами

8.11.1.Найбільш часті причини харчових отруєнь бувають тоді коли людина споживає недоброякісні харчові продукти , гриби дикоростучі ягоди і зелень, медичні препарати.

8.11.2.Щоб уникнути отруєнь необхідно пам'ятати:

- недопустимо купувати, привозити з дому і зберігати будь-які медичні препарати.,
- недопустимо займатися самолікуванням. Призначає курс лікування і необхідні медичні препарати спеціаліст лікувального закладу.
- Заборонено придбання і вживання в їжу продуктів, що швидко псуються (майонез, ковбаса, м'ясні та рибні консерви, риба, кетчуп, «мівіна»). Категорично заборонено вживання грибів (у будь-якому вигляді).

8.12. Правила дорожнього руху.

8.12.1. Учасниками дорожнього руху є люди, що використовують автомобільні дороги, вулиці, переїзди залізної дорожньої колії та інші місця, що використовуються пересування людей і перевезенню вантажів за допомогою транспортних засобів. Це водії й пасажирів транспортних засобів, пішоходи, велосипедисти тощо.

8.12.2. В дорожньо-транспортних пригодах (далі – ДТП) гине багато людей, отримують травми, кожний десятий в ДТП застається інвалідом.

8.12.3. Учасники дорожнього руху повинні:

- знати і неухильно виконувати вимоги Правил дорожнього руху;
- створювати і підтримувати у належному стані умови безпечного дорожнього руху, не причиняти своїми діями або бездіяльністю шкоди громадянам.,
- виконувати розпорядження органів міністерства внутрішніх справ та органів державного нагляду і контролю за виконанням законодавства про дорожній рух.

8.13. Блискавковідведення (блискавкозахист) (запобігання ураженням природною електрикою).

8.13.1. Блискавка – це електричний розряд великої напруги між хмарами чи між хмарою та землею. Вона має великий вражаючий фактор. Прямий удар блискавки призводить до руйнування будівель, споруд, скель, дерев, викликає пожежі і вибухи, є причиною смерті людей.

8.13.2. Для захисту від блискавки:

- не дозволяється ховатися під зонтом від грози;
- необхідно прикритися накидкою забезпечуючи сухість одягу та тіла;
- необхідно зняти з себе всі металеві предмети, прикраси;
- потрібно триматися подалі від будівель та металевих споруд і конструкцій;
- не дозволяється ховатися під високими та самотніми деревами;
- не бажано зупинятися на краю лісу;
- при знаходженні в полі, не бажано маячити, слід присісти і прикритися накидкою;
- найбільшу силу, що притягає блискавку має глиниста земля;
- не бажано купатися чи зупинятися біля води під час грози;
- небезпечно бігати під час грози;
- необхідно вимкнути мобільний телефон;
- при знаходженні в машині необхідно зупинитися й закрити всі вікна.

8.14.Заходи безпеки на льоду

8.14.1.Під час руху по льоду варто звертати увагу на його поверхню, обходити небезпечні місця та ділянки, покриті товстим шаром снігу. Особливо обережними слід бути в місцях зі швидкою течією, джерелами, струмками та теплими стічними водами промислових підприємств, що впадають у водний об'єкт, з кущами і травою, що виступають над поверхню.

8.14.2.Перш ніж ступити на лід, дізнайтеся про товщину льоду на водному об'єкті. У різних місцях річок і озер товщина льоду може бути різною. У гирлах річок і притоках міцність льоду послаблюється течією. Морський лід набагато слабший за прісноводний. Міцність льоду можна частково визначити візуально.

8.14.3. На водних об'єктах безпечним вважається лід при температурі повітря нижче 0 °С.

Забороняється виходити на тонкий лід.

8.14.4. Міцність льоду перевіряють товстою палицею (жердиною), ударяючи нею (2-3 рази в одне і те саме місце) якнайдалі від себе. Категорично забороняється випробовувати міцність льоду ударами ніг. Якщо лід недостатньо міцний, потрібно припинити рух і повертатися назад своїми слідами (там міцність льоду вже перевірена).

8.14.5. Небезпечні місця на льоду, як правило, темніші за інших, небезпечний - каламутний, мало прозорий і білий лід.

8.14.6. При переході замерзлої водойми необхідно користуватися прокладеними стежками. Під час групового переходу льодом необхідно йти на відстані 5-6 м один від одного й уважно стежити за тим, хто іде попереду.

8.14.7. При пересуванні по льоду треба бути обережним, уважно стежити за його поверхнею, обходити небезпечні і підозрілі місця (вмерзлі в лід кущі, траву та інше). Дуже небезпечно виходити на лід у нічний час.

8.14.8. Забороняється самостійно виходити на лід або кататися на льоду дітям без нагляду дорослих.

8.15. Заходи безпеки при виявленні вибухонебезпечних предметів.

8.15.1. На території України продовжують мати місце випадки виявлення вибухонебезпечних предметів, а також сучасних засобів ураження, що випадково стали доступними.

8.15.2. Треба пам'ятати, що виявлення вибухонебезпечних предметів представляють собою велику небезпеку. (особливо, якщо предмет довгий час перебував у землі або в воді)

8.15.3. При виявленні вибухонебезпечних, або невідомих предметів забороняється:

- перекладати, перекичувати з одного місця на інше.,
- збирати і зберігати, нагрівати і бити по предмету.,
- кидати у вогнище.,
- намагатися розряджати і розбирати.,
- виготовляти різні предмети.,
- використовувати заряди для розведення вогню та освітлення.,
- приносити до приміщення, закопувати в землю, кидати в колодязь або в річку.,
- збирати і здавати в металобрухт.

8.15.4. При виявленні вибухонебезпечних предметів необхідно:

- зупинити будь-які роботи в районі небезпечного місця. Ні в якому разі не чіпайте підозрілий предмет.,

- терміново повідомте про знахідку дорослих, представників поліції, органи місцевої влади.

- організуйте охорону небезпечного місця.
- не допускайте сторонніх осіб до небезпечного предмету, доки не прибули спеціалісти.

9. Найважливіші прийоми першої допомоги:

Непритомність.

Непритомного покласти так, щоб кров приливала до голови. Забезпечити доступ свіжого повітря і викликати лікаря.

Кровотечі.

При пораненні виникненні кровотечі необхідно надати потерпілому першу медичну допомогу, викликати лікаря. Медпункт знаходиться на 1 поверсі.

Для того, щоб зупинити кровотечу, необхідно:

- підняти поранену кінцівку вгору;
- кровоточиву рану закрити перев'язочним матеріалом (із пакета), складеним у клубочок, придавити зверху, не торкаючись самої рани, потримати на протязі 4-5 хвилин

Опіки.

Обробити обпечене місце розчином марганцевокислого калію тим більшої концентрації, чим сильніший опік.

Ураження електричним струмом

Врятування потерпілого від електричного струму залежить від швидкості звільнення його від струму. Зволікання й тривала підготовка можуть привести до загибелі потерпілого.

Переломи і вивихи кінцівок

При переломах і вивихах кінцівок необхідно пошкоджену кінцівку укріпити шиною, фанерною пластиною, палицею, картоном або іншим подібним предметом.

Пошкоджену руку можна також підвісити за допомогою перев'язки або хустки до шиї і прибинтувати до тулуба.

Додаток 4
До наказу від 01.12.2023 року №326
Про порядок проведення інструктажів, навчання
і перевірки знань з питань
охорони праці та безпеки життєдіяльності
учасників освітнього процесу
в Менському ОЗЗСО І-ІІІ ступенів
ім. Т.Г. Шевченка

**ПРОГРАМА ПЕРВИННОГО ІНСТРУКТАЖУ З ОХОРОНИ ПРАЦІ
ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ З ПРАЦІВНИКАМИ**

**Менського опорного закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів
ім. Т.Г. Шевченка**

1. Загальні положення.
2. Загальні відомості про робочий процес у закладі освіти та обладнання на робочому місці.
3. Основні небезпечні та шкідливі фактори у роботі педагогічного працівника.
4. Безпека руху працівників територією закладу освіти.
5. Вимоги безпеки при організації робочого місця працівників закладу освіти.
6. Безпечні прийоми та методи роботи.
7. Дії при виникненні небезпечної ситуації.
8. Вимоги безпеки перед початком роботи.
9. Вимоги безпеки під час роботи.
10. Вимоги безпеки після закінчення роботи.
11. Основи гігієни та санітарії.
12. Загальні правила електробезпеки.
13. Вимоги охорони праці в аварійних ситуаціях.
14. План ліквідації аварій.
15. Засоби запобігання аваріям.
16. Надання долікарської допомоги потерпілим унаслідок нещасних випадків або аварій.
17. Засоби індивідуального захисту на робочому місці та правила їх використання.

**ПЕРВИННИЙ ІНСТРУКТАЖ З ОХОРОНИ ПРАЦІ
ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ З ПРАЦІВНИКАМИ
Менського опорного закладу загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів
ім. Т.Г. Шевченка**

1. Загальні положення

1. Відповідно до статті 18 закону України «Про охорону праці», всі працівники закладу освіти повинні:
 - знати та виконувати вимоги нормативних актів про охорону праці (норм, правил, Гостів, Положень інструкцій), правила поводження з машинами, механізмами, обладнанням та іншими засобами виробництва, вміти користуватися засобами колективного та індивідуального захисту;
 - дотримуватися зобов'язань з охорони праці згідно з колективним договором (трудовим договором) та правилам внутрішнього трудового розпорядку;
- проходити 1 раз на рік медичний огляд;
- спільно з адміністрацією закладу освіти дбати про створення та підтримання безпечних, нешкідливих умов праці; вживати заходи щодо усунення будь-якої виробничої ситуації, що створює загрозу їх життю та здоров'ю, повідомляти про небезпеку керівникові закладу освіти чи відповідальному за охорону праці в закладі освіти.
2. До виконання обов'язків вчителя допускаються особи, які мають фахову вищу освіту, а також пройшли:
 - попередній медичний огляд і визнані придатними до роботи за даною професією;
 - вступний інструктаж з охорони праці (при вступі на роботу), виробничої санітарії і пожежної безпеки;
 - первинний інструктаж (на робочому місці), навчання, стажування на робочому місці.
3. У процесі роботи вчитель повинен проходити наступні інструктажі:
 - повторний (один раз на шість місяців за цією інструкцією);
 - позаплановий (при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових

актів з охорони праці або при внесенні змін та доповнень до них; при порушенні працівниками вимог нормативно- правових актів з охорони праці. Що призвели до травм, аварій, пожеж тощо);

- цільовий (у разі ліквідації аварії або стихійного лиха; при проведенні робіт, на які відповідно до законодавства оформляються наряд-допуск, наказ або розпорядження).

4. Учитель не допускається до роботи:

- в стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;
- при хворобливому стані;
- при порушенні правил, норм і інструкцій з охорони праці.

5. Учитель зобов'язаний:

- виконувати тільки ту роботу, щодо якої проінструктований;
- не виконувати розпоряджень, якщо вони суперечать правилам з охорони праці;
- не допускати присутності на робочому місці сторонніх осіб;
- дбати про збереження шкільного майна;
- працювати тільки зі справним обладнанням, інструментом та приладдям; застосовувати їх лише за призначенням;
- виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку;
- проходити навчання з питань охорони праці і безпеки життєдіяльності один раз на три роки.

2. Загальні відомості про робочий процес у закладі освіти та обладнання на робочому місці

1. Учитель знаходиться в закладі освіти весь робочий день (приходить до закладу за 20 хв. до початку уроку і працює відповідно до свого тижневого навантаження).

2. Робочий час учителя визначається тарифікацією, фіксується в журналі робочого часу.

3. Уроки тривають у 1-х класах 35 хв., у 2-4 40 хв., у 5-11 45 хв..

4. Під час перерв учитель залишає клас, у якому проводив урок, у порядку.

5. Під час перерв учителі здійснюють чергування на поверхах (за графіком).

6. Класний керівник під час перерв знаходиться зі своїм класом, супроводжує учнів до їдальні.

7. У кабінети хімії, фізики, біології, інформатики, захисту України, майстерні, спортивні зали учні заходять виключно в супроводі вчителя.

Учителям категорично забороняється під час уроків виходити з класу і залишати дітей без нагляду. Учитель повідомляє про проблему, яка виникла (наприклад, раптове погіршення

8. здоров'я) вільного від уроку вчителя, який може залишитися з дітьми до вирішення питання.

9. Під час освітнього процесу вчитель може використовувати дидактичні та роздаткові матеріали, аудіо, відеоапаратуру, комп'ютери, телевізори, DVD-програвачі. Усі технічні засоби мають стояти на балансі закладу освіти та бути справними.

3. Основні небезпечні та шкідливі фактори у роботі педагогічного працівника:

- висока психофізична напруга;
- висока концентрація уваги;
- небезпека ураження електричним струмом;
- небезпека виникнення загорань та пожеж;
- довготривалі статичні навантаження;
- небезпека роботи з хімреактивами.

4. Безпека руху працівників територією закладу освіти

1. З метою попередження падінь та зіткнень, знаходячись на території закладу освіти, будьте уважними.

2. Територією закладу освіти ходіть тільки тротуарами і пішохідними доріжками.

3. Будьте уважними в осінньо-зимовий період, на слизьких від дощу й льоду доріжках

можна впасти. 4. Узимку ходіть тільки по очищеній від снігу і льодового покриву прохожій частині. Не проходите під дахом будівлі, щоб уникнути падіння льодових бурульок.

5. При ходьбі не тримайте руки в кишенях, щоб утримати рівновагу.

6. Забороняється на території закладу освіти ходити по газонах та клумбах.

7. Забороняється без службової необхідності знаходитися за межами свого робочого місця.

8. Усі класи та інші приміщення закладу освіти мають утримуватися чистими, провітреними.

9. За потреби в приміщеннях закладу освіти здійснюються поточні ремонти.

5. Вимоги безпеки при організації робочого місця працівників закладу освіти

1. Перед початком роботи перевірте своє робоче місце, справність обладнання, інструментів, пристроїв, у тому числі засобів особистого та колективного захисту, якщо є потреба в них.

2. У випадку несправності обладнання, інструменту, пристроїв, засобів захисту повідомте про це керівництво закладу освіти і до усунення несправностей і забезпечення засобами захисту роботу не розпочинайте.

3. На робочому місці розміщуйте з лівого боку те, що берете лівою рукою, справа те, що берете правою рукою.

4. Електричне освітлення вмикайте лише за потреби, стежте щоб освітлення класів було достатнім відповідним до санітарних вимог.

5. Суворо забороняється використання в закладі освіти електрообігрівачів, електрочайників, електровентиляторів, кип'ятильників.

6. Складайте робочі матеріали в спеціально відведені для цього місця. Не захаращуйте проходів. 7. Утримуйте в чистоті та порядку робоче місце.

8. Учителі фізичної культури, ритміки під час уроків одягають спортивний одяг та взуття.

9. Учителі трудового навчання, технологій та обслуговуючої праці працюють в халатах та головних уборах.

10. Усі класи та інші приміщення закладу освіти мають утримуватися чистими, провітреними.

11. За потреби в приміщеннях закладу освіти здійснюються поточні ремонти.

6. Безпечні прийоми та методи роботи

1. Виконуйте тільки роботу, зазначену у ваших посадових інструкціях або доручену вам керівником закладу освіти.

2. Суворо заборонено виконувати в закладі освіти роботу в особистих цілях без дозволу адміністрації.

3. При отриманні під час роботи травми, навіть незначної, слід повідомити про неї свого безпосереднього керівника, або керівника структурного підрозділу та звернутися за наданням медичної допомоги.

4. Кожен завідувач кабінетом, лабораторією, майстернею, спортивним залом вживає необхідних заходів щодо створення здорових і безпечних умов праці для проведення занять, забезпечує виконання чинних правил та інструкцій з техніки безпеки, виробничої санітарії, забезпечує безпечний стан робочих місць, обладнання, приладів, інструментів.

5. Учитель негайно припиняє проведення занять, якщо виникає небезпека для життя, і доповідає про це керівникові закладу освіти. Повідомляє керівника закладу освіти про кожен нещасний випадок.

6. Учитель несе відповідальність за нещасні випадки, що трапилися внаслідок невиконання ним посадових обов'язків.

7. При переміщенні шкільних меблів та спортивного інвентаря працівникам закладу освіти треба бути обережними, не обертатися спиною до нестійких предметів.

8. При проведенні весняно-осінніх, ремонтних робіт на території і у приміщенні закладу освіти і при використанні робочого інвентаря потрібно бути уважним, дотримуватися правил техніки безпеки при виконанні певних робіт на території і у приміщенні закладу.

9. Забороняється залучати до вішання штор, карнизів, а також до фарбування, миття і утеплення вікон у закладі освіти будь-якого поверху учнів, навіть старших класів.

10. Роботи щодо закріплення штор, карнизів, миття і фарбування вікон виконують дорослі групами (2-3 чол.), підстраховуючи один одного, обов'язково використовуючи при цьому розкладну драбину.

Забороняється використовувати табуретки, стільці і т. п.

11. Під час ходіння сходами обов'язково однією рукою притримуватися за поручні.

12. Працівникам школи забороняється з'являтися на робочому місці у нетверезому стані, курити в класних приміщеннях і на території закладу освіти.

13. Кожний працівник закладу освіти зобов'язаний знати правила надання першої долікарської допомоги при характерних травмах і пошкодженнях, теплових і сонячних ударах, уміти зробити штучне дихання і непрямий масаж серця.

14. У кабінеті хімії реактиви треба зберігати в шафах, що замикаються на замок.

7. Дії при виникненні небезпечної ситуації

1. За виявлення будь-яких ознаках небезпечної ситуації (запах паленої ізоляції, дим, запах газу, крики тощо) учитель повинен швидко зреагувати.

2. При пошкодженні електропроводки необхідно вимкнути напругу на електричному розподільному щиті.

3. Учитель у передаварійній ситуації повинен подбати про безпеку здобувачів освіти і надати їм необхідну допомогу.

4. Про передаварійну або аварійну ситуацію необхідно повідомити директора закладу освіти або представника адміністрації.

5. В умовах аварійної ситуації учитель повинен запобігти виникненню паніки серед працівників і здобувачів освіти.

6. Діяти в аварійній ситуації потрібно за вказівкою директора закладу освіти або його представника з обов'язковим дотриманням заходів особистої безпеки.

7. У зв'язку із виникненням небезпеки здійснити евакуацію здобувачів освіти та працівників відповідно до

плану евакуації з приміщення. Евакуювати здобувачів освіти з приміщення треба швидко, але без паніки й метушні, не допускати зустрічних і пересічних потоків людей.

8. Залишаючи приміщення, необхідно вимкнути світло, всі електроприлади й устаткування,

щільно зачинити двері, вікна, кватирки.

9. При виникненні пожежі використовувати засоби пожежогасіння. Дії вчителя у випадку пожежі повинні відповідати інструкції з пожежної безпеки в закладі освіти.

10. Учитель повинен надати першу долікарську допомогу потерпілим в аварійній ситуації відповідно до інструкції з першої долікарської допомоги, затвердженої директором закладу освіти.

8. Вимоги безпеки перед початком роботи

1. Перевірити стан технічних засобів навчання, інструментів та приладь, робочих місць учнів; їх відповідність нормам охорони праці, правилам безпеки життєдіяльності й санітарії та гігієни учнів; перевірити відсутність травмонебезпечних факторів:

-робоче місце учня повинно бути організоване таким чином, щоб запобігти будь-якому нещасному випадку;

-робочі столи мають бути розміщені так, щоб при роботі учня світло падало зліва;

-робочі столи та стільці повинні бути з чистою, рівною, гладенькою поверхнею, без щілин і зазубрин. 2. Перевірити справність електричних вимикачів і розеток, а також виключити наявність оголених контактів, дротів електромереж.

3. Не дозволяти учням, окрім чергових, заходити в кабінет до початку уроку.

9. Вимоги безпеки під час роботи

1. Учитель контролює обстановку під час занять та забезпечує безпечне проведення освітнього процесу.

2. Не допускати до уроку учнів у хворобливому стані з неповним видужанням або у стані первтоми.

3. Під час занять у навчальному кабінеті виконується тільки та робота, яка передбачена розкладом і планом занять.

4. Ознайомити учнів з правилами безпечної експлуатації інструментів, пристроїв та приладь, які будуть використовуватися на уроці (первинний інструктаж).

5. Обов'язково демонструвати учням правильність використання навчальних інструментів та приладь. 6. Вибрати власне місце перебування таким чином, аби усі, без винятку, учні перебували в полі зору.

7. На уроці не повинно бути більше дітей, аніж це дозволяється. Проведення уроку з двома класами одночасно є неприпустимим.

8. Не залишати учнів без нагляду під час уроку.

9. Стежити, щоб на робочих місцях учнів не було нічого зайвого.

10. Не дозволяти учням виходити під час уроку групами. Відпускаючи учня з уроку, вчитель повинен знати причину його виходу.

11. Не виконувати будь-які види ремонтних робіт електромережі.

12. Відпускати учня з уроку тільки на підставі пред'явленої записки від батьків, класного керівника або медичного працівника.

13. У своїй роботі учитель повинен активно пропагувати дотримання учнями вимог охорони праці, правил дорожнього руху, безпечної поведінки в побуті та громадських місцях.

10. Вимоги безпеки після закінчення роботи

1. Привести в порядок робоче місце, прибрати в установлені місця наочні посібники, журнал, зошити, інструменти та інші приладдя.

2. Проконтролювати, щоб учні привели свої робочі місця в порядок.

3. Поцікавитись самопочуттям учнів і тільки після цього дати дозвіл вийти з класу.

4. Виходячи з класу вимкнути світло, зачинити вікна та двері.

5. Не допускати знаходження учнів в класі під час перерви.

6. В разі травмування учня, потрібно оперативно повідомити директора закладу освіти та відповідального за охорону праці в закладі (особисто).

7. Про виявлені недоліки в електромережі повідомити заступника директора з ГП.

11. Основи гігієни та санітарії щодо охорони праці

1. Систематичне підтримання чистоти у приміщеннях і на робочих місцях.

2. Розробка та конструювання обладнання, що виключає виділення пилу, газів та пари, шкідливих речовин у приміщеннях.

3. Влаштування систем вентиляції та кондиціювання робочого місця із шкідливими умовами праці. 4. Забезпечення захисту працюючих від шуму, вібрації, різних видів випромінювання.

5. Граничні норми підймання та переміщення вантажів вручну для жінок становлять 10 кг, для підлітків віком 16-17 років встановлені такі граничні норми переміщення та підймання важких речей: для юнаків - 12,6 кг; для дівчат - 6,3 кг.

6. Забороняється використання побутових приміщень не за призначенням. Усі побутові приміщення повинні мати на видному місці укомплектовані аптечки. Дезінфекцію побутових приміщень необхідно здійснювати не рідше одного разу на місяць. Працівник має право:

- одержувати інформацію про стан свого здоров'я на основі висновків медичної комісії;

- відмовитись від роботи, яка протипоказана йому згідно з медичними висновками.
- 7. Працівник зобов'язаний проходити в установленому порядку і термінах медичні огляди та виконувати медичні рекомендації.

12. Загальні правила електробезпеки

1. Електробезпека - це система організаційних і технічних заходів і засобів, які забезпечують захист людей від шкідливого і небезпечного впливу електричного струму, електричної дуги, електромагнітного поля і статичної електричної електрики.

2. Електротравма – це травма, викликана впливом електричного струму або електричної дуги.

3. Особливості електротравматизму:

- електротравма може виникнути без безпосереднього контакту зі струмопровідниками, частинами устаткування (ураження через електричну дугу, крокову напругу, тощо);
- електричний струм, проходячи через тіло людини, діє не тільки в місцях контактів і на шляху проходження через організм, а й на центральну нервову систему, що спричиняє ураження внутрішніх органів (порушення нормальної діяльності серця, зупинку дихання тощо).
- дія електричного струму на організм людини супроводжується зовнішнім ураженням тканин та органів у вигляді механічних ушкоджень електричних знаків, електрометалізації шкіри, опіків.
- електричний струм, проходячи через організм людини, спричиняє термічну, електролітичну та біологічну дії,
- термічна дія струму виявляється в опіках окремих ділянок тіла, в нагріванні до високої температури кровоносних судин, нервів, серця, мозку, що стає причиною серйозних функціональних розладів,
- електротермічна дія струму виявляється в розкладанні органічної рідини крові, що призводить до значних порушень її фізико-хімічного складу,
- біологічна дія струму виявляється у подразненні і збудженні живої тканини організму, що супроводжується мимовільним скороченням м'язів,
- тривалість проходження струму через організм впливає на кінцевий результат ураження: чим довше проходження струму, тим більша можливість тяжкого і смертельного наслідку.
- правильне користування електроенергією виключає випадки ураження електричним струмом.

4. Основні вимоги, яких потрібно дотримуватись при користуванні електроенергією:

- захист від коротких замикань (автомати, пробкові запобіжники) у електропроводці повинен бути завжди справним.
- заміна заводських запобіжників, навіть тимчасово, усілякими металевими провідниками ("жучками") може стати причиною нещасного випадку чи пожежі.
- 5. Основною умовою безпечного застосування електроенергії у приміщеннях є справний стан ізоляції електропроводів, електроприладів і апаратів, електричних щитків, вимикачів, штепсельних розеток, лампових патронів і світильників, а також електрошнурів, з допомогою яких вмикають в електромережу електроприлади, тому необхідно слідкувати за станом ізоляції, забезпечуючи своєчасний ремонт.
- 6. Щоб уникнути пошкодження ізоляції, забороняється:
 - підвішувати електропровід на цвяхах, металевих і дерев'яних предметах;
 - перекручувати проводи;
 - закладати проводку і шнури за газові і водопровідні труби, за батареї опалення;
 - витягати за шнур вилку з розетки.
- 7. У приміщеннях, де електропроводка зроблена закритим способом під штукатуркою, забивання у довільні місця стіни цвяхів (костилів) для підвішування штор, картин та

інших предметів, а також пробивання отворів і борінок може призвести до пошкодження схованої електропроводки і ураження електричним струмом. Тому всі подібні роботи треба виконувати, попередньо переконавшись у відсутності в даному місці електропроводки.

8. Освітлювальну арматуру і електролампи небезпечно чистити від забруднення і пилуки при ввімкненому вимикачі, тобто під напругою, мокрими чи вологими ганчірками. Чистку треба виконувати при вимкненому вимикачі сухою ганчіркою, стоячи на підставці, яка не проводить електроструму.

9. Пошкоджені вимикачі, лампові патрони, штепсельні розетки, електроприлади і апарати заборонено замінювати під напругою. Для цього прилад, апарат слід вимкнути з електромережі, а при ремонті електропроводки - викрутити запобіжник (чи вимкнути автомат). Цю роботу повинна виконувати особа, яка обізнана з правилами ремонту і пройшла навчання з електробезпеки.

10. При користуванні переносними приладами, електроінструментами небезпечно одночасно торкатись батареї опалення, водопровідних труб та інших заземлених металевих конструкцій, тому що при пошкодженні ізоляції електричного приладу через тіло людини, яка доторкнулась до названих металевих конструкцій, пройде небезпечний для організму струм.

11. Небезпека ураження електричним струмом може виникнути також у таких випадках:

- при користуванні електроприладами із пошкодженою ізоляцією, електроплитками із відкритою спіраллю;
- саморобними електропечами, електроводонагрівачами, при заповненні водою електронагрівальних приладів (чайників, каструль, самоварів, тощо), вже ввімкнених в електромережу;
- при порушенні порядку ввімкнення приладу у електромережу необхідно електрошнур спочатку підключити до приладу, а потім до мережі, а не навпаки;
- при застосуванні оголених кінців проводу замість штепсельних вилок.

12. Діти, не усвідомлюючи небезпеки, доторкаються до електроприладів, ввімкнених у електромережу, і часто отримують опіки й більш серйозні травми. Необхідно виключити можливість доступу дітей до електроприладів і відкритих розеток.

13. Особливо обережним треба бути при користуванні електроприладами, електроенергією у вологих приміщеннях, у приміщеннях із земляною, цегляною і бетонною підлогою (підвали, вбиральня та ін.), які є добрим провідником струму, бо за таких умов небезпека ураження електричним струмом збільшується. Тому в санвузлах та інших подібних приміщеннях не дозволяється встановлювати вимикачі і штепсельні розетки, користуватись ввімкненими в електромережу різними електронагрівальними приладами (плитками, камінами, рефлекторами), пральними машинами і переносними світильниками, а також використовувати стаціонарні світильники без запобіжної арматури.

14. Вимоги охорони праці в аварійних ситуаціях

Аварійна ситуація у закладі освіти - це виникнення на території закладу НС техногенного та природного характеру регіонального, міського або об'єктового рівня, а саме:

- пожежа, вибухи, загрози вибухів;
- аварія з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних речовин (далі НХР) поблизу закладу освіти;
- аварія з викидом (загрозою викиду) радіоактивних речовин;
- аварія на енергетичних системах;
- аварія на комунальних системах життєзабезпечення;
- аварії на автошляхах;
- епідемії (грип, ковід-19, гострі інфекційні захворювання тощо), які можуть призвести до масових захворювань;
- терористичні прояви;

- НС природного характеру (буревії, снігопади, обледеніння тощо);
Залежно від масштабів та особливостей НС, що може виникнути на території закладу освіти або поблизу, за рішенням директора закладу може встановлюватися один з нижче названих режимів функціонування органів управління та сил цивільного захисту закладу (відповідно до вимог Закону України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру»):

а) Режим повсякденного функціонування.

б) Режим підвищеної готовності – в разі істотного погіршення виробничо-промислової, радіаційної, хімічної, біологічної (у тому числі бактеріологічної), сейсмічної, гідрогеологічної та гідрометеорологічної обстановки, *за наявності загрози виникнення НС* в районі розташування закладу освіти.

в) Режим надзвичайної ситуації – у разі виникнення та під час ліквідації наслідків НС в закладі або навколо нього.

г) Режим надзвичайного стану – встановлюється відповідно до вимог Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану».

Основними завданнями органів управління та сил ЦЗ закладу освіти щодо попередження та ліквідації НС вважати:

- своєчасне виявлення передумов аварій та катастроф і ефективно їх усунення;
- підтримання високої готовності формувань ЦЗ, системи оповіщення та зв'язку, оперативне реагування на НС та ліквідація їх наслідків за функціональним принципом, цілеспрямована підготовка формувань ЦЗ до дій за призначенням;
- створення матеріально-технічного резерву для запобігання, ліквідації наслідків імовірних НС та удосконалення чіткого механізму їх використання.

Виконання завдань щодо попередження та ліквідації НС є обов'язковим для всіх працівників та здобувачів освіти закладу.

З отриманням інформації про загрозу та виникнення НС спеціально призначеній особі з питань НС закладу освіти необхідно:

- з'ясувати характер, оцінити масштаб та зробити прогноз розвитку НС, визначити її рівень;
- доповісти директору закладу про ситуацію, що склалася на місці загрози чи виникнення НС;
- визначити обсяги першочергових і наступних заходів, надати пропозиції щодо залучення сил і засобів, здійснити організацію робіт, контроль за своєчасним виконанням запропонованих заходів.
- терміново сповістити всіх учасників освітнього процесу, задіявши систему оповіщення (три довгих дзвінки);
- вжити заходів щодо евакуації дітей із приміщення відповідно до плану евакуації, у разі потреби звернутися за допомогою до інших працівників;

14. План ліквідації аварій у закладі освіти

1. В закладі розробляється план ліквідації аварій. До плану додаються:
— генплан закладу з позначками можливих аварій та аварійних ситуацій;
— підземні та наземні комунікації;
— схема шляхів сполучення на території та поза нею, а також майданчики паркування транспорту;

2. План ліквідації аварій передбачає систему інформаційного повідомлення населення через засоби масової інформації.
встановлення контакту з відповідними службами з метою отримання інформації про погодні умови та її зміни, про ситуацію яка склалася на час ліквідації аварій та її наслідків.

Налагодження охорони відповідними органами транспортних шляхів сполучення та території, де сталася аварія.

3. Повідомлення про аварію можна отримати:
— від очевидця, що працює в закладі;

- від очевидця, що знаходився безпосередньо в зоні аварії;
- від очевидця, що знаходився біля житлового будинку чи іншої споруди;
- від показників спеціальних приладів (на значній відстані) чи сигналізації.

4. За часом ліквідації аварії можна поділити на дві частини:

- ліквідація аварії до прибуття професійних формувань;
- ліквідація аварії силами професійних формувань.

5. Керівництво закладу освіти має підготувати інформацію про кількість та місце розташування працівників у зоні аварії на постійних та тимчасових робочих місцях, склад ремонтних бригад, що виконують відповідні роботи та місце їх знаходження, свідчення про осіб керівного складу, які за своїми обов'язками могли бути присутні в зоні аварії на той час.

6. Ліквідація аварії здійснюється за планом:

- а) встановлення причини аварії (огляд місця аварії і фіксування стану перебігу подій на місці її аварії); б) розвідка стану в зоні аварії;
- в) усунення причин поширення аварії;
- г) організація першої допомоги потерпілим та їх евакуація; д) приведення в дію засобів захисту та пожежогасіння;
- е) встановлення стійкої системи зв'язку з діючими формуваннями; є) організація охорони об'єкта;
- ж) виявлення очевидців аварії та організація їх опитування;
- з) встановлення необхідної проектно-технологічної документації для визначення причин аварії та її ліквідації;
- і) встановлення напрямків розгортання аварії, розробка та впровадження заходів з усунення можливостей розгортання аварії.

7. Кожне формування в закладі освіти за призначенням повинно мати відповідні засоби захисту, спецодяг, спецвзуття та інші спеціальні пристосування при виконанні робіт.

8. Працівники закладу освіти, що будуть брати участь у ліквідації аварії, повинні пройти інструктаж та навчання з питань виконання робіт з рятування людей з-під уламків обладнання, будівельних конструкцій тощо.

15. Засоби запобігання аваріям

1. Виявлення й попередження порушень правил особистої безпеки та безпечного використання техніки.
2. Контроль справності техніки, систем, установок.
4. Своєчасне проведення інструктажів.

16. Надання долікарської допомоги потерпілим унаслідок нещасних випадків або аварій у закладі освіти

Перша долікарська допомога надається безпосередньо на місці травмування або поблизу від нього з використанням підручних засобів.

Якщо людина постраждала в результаті надзвичайної ситуації, треба передусім звільнити її, винести з небезпечної зони, вжити потрібних заходів щодо відновлення життєво важливих функцій організму і запобігти ускладненням, що становлять загрозу для життя людини.

Перша медична допомога потрібна терміново при травмах, що супроводжуються кровотечею, шоком, асфіксією, втратою свідомості, отруєнням. В обсязі першої долікарської допомоги особливого значення набуває виконання таких заходів: зупинення зовнішньої кровотечі за допомогою тампонів, перев'язувальних пакетів, накладення джгута (закручення за допомогою підручних засобів), введення знеболювальних засобів, усунення асфіксії, проведення штучного дихання, непрямий масаж серця з метою відновлення серцевої діяльності, закриття поверхні рани пов'язкою тощо.

При наданні першої долікарської допомоги необхідно:

- 1) керуватися принципами правильності, доцільності, швидкості, продуманості,

рішучості, спокою;

2) дотримуватись послідовності таких дій:

- усунути вплив на організм факторів, що загрожують здоров'ю та життю потерпілого (звільнити від дії електричного струму, винести із зараженої зони чи з приміщення, що горить, погасити палаючий одяг, дістати з води);
- оцінити стан потерпілого, визначити характер і тяжкість травми, що становить найбільшу загрозу життю потерпілого, і послідовність заходів щодо його рятування;
- виконати необхідні дії щодо рятування потерпілого в порядку терміновості (забезпечити прохідність дихальних шляхів, провести штучне дихання, зовнішній масаж серця, зупинити кровотечу, іммобілізувати місце перелому, накласти пов'язку тощо);
- викликати швидку медичну допомогу чи лікаря або вжити заходів для транспортування потерпілого в найближчу медичну установу;
- підтримувати основні життєві функції потерпілого до прибуття медичного працівника, пам'ятаючи, що зробити висновок про смерть потерпілого має право лише лікар.

Людина, яка надає першу допомогу, повинна вміти:

- оцінити стан потерпілого і визначити, якої допомоги насамперед він потребує;
- забезпечити вільну прохідність верхніх дихальних шляхів;
 - зробити штучне дихання "із рота в рот" або "із рота в ніс" та зовнішній масаж серця й оцінити їх ефективність;
- зупинити кровотечу накладанням джгута, стисної пов'язки або пальцевим притискуванням судин;
- накласти пов'язку при пошкодженні (пораненні, опіку, кровотечі, відмороженні, травмі);
- іммобілізувати пошкоджену частину тіла при переломі кісток, важкій травмі, термічному ураженні;
- надати допомогу при тепловому і сонячному ударах, утопленні, отруєнні, блюванні, втраті свідомості;
- використати підручні засоби при перенесенні, завантаженні і транспортуванні потерпілого;
 - визначити необхідність транспортування потерпілого машиною швидкої допомоги чи попутним транспортом;
 - користуватися аптечкою швидкої допомоги. Унаслідок різних травм, сильного болю, втрати крові, нестачі кисню в організмі, при замерзанні та перегріві тощо можливе ураження центру свідомості — мозку.

Припинення надходження до легень повітря має назву асфіксія, в результаті чого дихання припиняється, людина непритомніє, може зупинитися серце і настати смерть.

Надзвичайний емоційний вплив, сильний біль, втрата крові, утворення у пошкоджених тканинах шкідливих продуктів, що призводить до виснаження захисних можливостей організму, внаслідок чого виникають порушення кровообігу, дихання, обміну речовин є причинами шокowego стану. Спричиняти розвиток шоку можуть голод, спрага, переохолодження, перевтома, трясіння в момент транспортування після травми тощо.

Ознаками шоку є: блідість, холодний піт, розширені зіниці, посилене дихання і прискорений пульс, зниження артеріального тиску. При важкому шоці — блювання, спрага, попелястий колір обличчя, посиніння губ, мочок вух, кінчиків пальців. Інколи може спостерігатися мимовільне сечовиділення. Потерпілий байдужий до оточення, але свідомість зберігає, хоча можливі випадки короткочасної непритомності.

Запобіганням розвитку шоку є своєчасна та ефективна відповідна допомога, яка надається при пораненні, що спричинило появу шоку.

Коли є підозра на удар у живіт та пошкодження черевної порожнини, не можна потерпілому давати пити. Раптова недостатність кровонаповнення мозку під впливом нервово-емоційного збудження, страху, падіння тіла, болю, нестачі свіжого повітря тощо призводить до запаморочення. Ці фактори спричиняє рефлекторне розширення м'язових

судин, внаслідок чого знекровлюється мозок. Запаморочення є перехідним станом до непритомності.

Ознаками запаморочення є: блідість обличчя, дзвін у вухах, потемніння в очах, холодний піт, головокружіння, слабе наповнення пульсу, поверхневе дихання. Як правило, памороки швидко минають. Перша допомога при запамороченні: покласти потерпілого в горизонтальне положення; розстебнути комір; забезпечити надходження свіжого повітря; дати понюхати нашатирний спирт на ваті. Коли потерпілий у свідомості, дати йому гарячий чай, каву. Людину, що знепритомніла, не можна намагатися напоїти.

Раптова недостатність кровонаповнення мозку під впливом нервово-емоційного збудження, страху, падіння тіла, болю, нестачі свіжого повітря тощо призводить також і до непритомності.

Характерною ознакою непритомності є раптовість, але інколи перед нею бувають запаморочення, блювання, позиви до блювання, слабкість, позіхання, посилене потовиділення. У цей період пульс прискорюється, артеріальний тиск знижується. Під час непритомності пульс уповільнюється до 50...40 ударів на хвилину. Велику небезпеку для життя потерпілого під час непритомності становить западання язика і потрапляння блювотних мас у дихальні шляхи, що призводить до їх закупорювання.

Перша допомога при непритомності включає такі дії: потерпілого треба покласти на спину; трохи підняти (на 15—20 см) нижні кінцівки для поліпшення кровообігу мозку; вивільнити шию і груди від одягу, який їх ущільнює; поплескати по щоках і побризкати обличчя та груди холодною водою; дати понюхати нашатирний спирт. Якщо потерпілий починає дихати з хрипінням або дихання немає, треба перевірити, чи не запав язик. У крайньому разі вживаються заходи щодо оживлення.

Травматичне пошкодження тканин і діяльності мозку внаслідок падіння на голову, при ударах і стисненні голови може призвести до струсу мозку. При цьому можуть виникати кровотечі, крововиливи і набряк мозкової тканини. Інколи такі пошкодження поєднуються з переломом кісток черепа.

Ознаками струсу мозку є миттєва втрата свідомості, яка може бути короточасною або тривати кілька годин, а то й кілька днів; можуть спостерігатися порушення дихання, пульсу; нудота, блювання; порушення чутливості; втрата мови; судоми, параліч та ін.

При таких станах допомога має надаватися дуже обережно, щоб не погіршити стан потерпілого. Потерпілого ні в якому разі не можна намагатися напоїти! При першій можливості його треба негайно транспортувати до лікувального закладу у супроводі особи. Стан задухи, викликаной кисневим голодуванням та надлишком вуглекислого газу в крові і тканинах, що настає внаслідок припинення надходження повітря в легені протягом 2—3 хвилин, називається асфіксією. За таких умов людина, як правило, непритомніє. Далі може зупинитись серце і наступити смерть.

Допомога при асфіксії полягає у тому, що потерпілому необхідно витягнути язик; якнайшвидше вичистити порожнину рота від слизу, крові, харчових продуктів, землі тощо; розстебнути комір, пояс, верхній одяг — все, що може заважати диханню, і здійснювати штучне дихання. Інколи через набряк гортані проводити штучне дихання не можливо. Щоб зменшити набряк, накладають холодний компрес на кадик, ноги ставлять у гарячу воду. У разі потреби проводиться трахеотомія — (введення трубки у розсічену трахею).

Найефективнішим способом штучного дихання є дихання "із легень у легені", яке проводиться за допомогою прийому "із рота в рот" або "із рота в ніс". Для цього потерпілого кладуть на спину на тверду рівну поверхню, відкинувши голову різко назад, для чого під плечі підкладають валик або будь-який згорток. Для запобігання переохолодженню організму потерпілого під його спину доцільно також покласти підстилку (ковдру, пальто). Особа, яка надає допомогу, пальцями затискає потерпілому ніс, робить глибокий вдих, притискає свої губи до губ потерпілого, швидко робить різкий видих йому в рот і відкидається назад. Під час вдихання повітря в легені потерпілого спостерігається розширення його грудної клітки. Коли рятувальник відкидається назад,

грудна клітка потерпілого спадає, відбувається видих. Вдування повторюють з частотою 8—12 разів на хвилину. З гігієнічною метою рот потерпілого рекомендується прикрити шматком чистої тонкої тканини (носова хусточка, поділ сорочки, бинт, косинка тощо).

Клінічна смерть — це такий стан організму, за якого відсутні видимі ознаки життя (серцева діяльність та дихання), згасають функції центральної нервової системи, але зберігаються обмінні процеси у тканинах. Клінічна смерть є першим етапом припинення життєдіяльності організму, його загибелі. Другим етапом є біологічна, або істинна, смерть — незворотне припинення фізіологічних процесів у клітинах і тканинах. У перші 5—7 хвилин клінічної смерті незворотні явища в тканинах ще відсутні. Після цього першими починають відмирати клітини головного мозку, і клінічна смерть переходить у біологічну.

Ознаками біологічної смерті є:

- помутніння рогівки ока та її висихання;
- деформація зіниці при стисканні;
- трупне задубіння;
- трупні синюшні плями.

У період клінічної смерті, поки ще не сталося тяжких уражень мозку, серця та легень, організм можна оживити, реанімувати. До оживлення входить проведення двох основних процедур — відновлення дихання (штучне дихання) та зовнішній масаж серця.

Зовнішній масаж серця здійснюється відразу після його зупинки: потерпілого кладуть на спину на тверду поверхню; особа, яка надає допомогу, стає на коліна зліва від потерпілого, кладе обидві долоні (одна поверх другої) на нижню третину грудної клітки зліва і починає робити масаж — ритмічне стискання серця між грудиною та хребтом з частотою 60 разів на хвилину. Сила поштовху має бути такою, щоб грудина зміщувалась углибину на 4—5 см. Після кожного поштовху руки на мить віднімають від грудної клітки, а потім знову натискають. При правильному масажі серця під час натискання на грудину відчуватиметься легкий поштовх сонної артерії та звуження протягом кількох секунд зіниці, рожевіє шкіра обличчя і губи, з'являються самостійні вдихи.

Кровотечі — це пошкодження цілісності кровоносних судин внаслідок механічного або патологічного порушення. Кровотечі бувають:

- зовнішні, коли видно місце, звідки тече кров;
- внутрішні, коли кров виливається у внутрішні порожнини чи тканини.

Залежно від виду пошкоджених кровоносних судин кровотечі бувають артеріальні, венозні та капілярні. Артеріальна кровотеча характеризується яскраво-червоним кольором крові, кров б'є сильним струменем, поштовхами. Венозна кров має темно-червоне забарвлення, витікає з рани безперервно і повільно. При капілярній кровотечі кров виділяється краплями або сочиться з усієї поверхні рани.

Кровотечу необхідно якнайшвидше зупинити. Капілярна кровотеча добре зупиняється стисною пов'язкою, перед чим шкіру навколо рани обробляють розчином йоду або спирту. Якщо з рани виступає сторонній предмет, його треба локалізувати і закріпити, для цього необхідно зробити у пов'язці отвір, інакше цей предмет може ще глибше проникнути всередину і викликати ускладнення.

Венозну кровотечу теж зупинити не дуже важко. Іноді досить підняти кінцівку, максимально зігнути її в суглобі, обробити шкіру навколо рани розчином йоду, спиртом, горілкою, одеколоном, накласти стисну пов'язку і забинтувати.

Для тимчасової зупинки артеріальної кровотечі здійснюють притискування артерії до кістки вище від місця поранення. Притискування здійснюють, як правило, у тих місцях, де артерія знаходиться неглибоко, декількома пальцями однієї чи обох рук, а іноді навіть кулаком.

Найдавнішим методом тимчасової зупинки артеріальної кровотечі з поранених кінцівок (рук чи ніг) є накладення гумового джгута (трубки).

Кінцівку в місці накладання гумового джгута обгортають марлею, рушником чи іншою тканиною, підіймають, джгут розтягують і роблять ним 2—3 оберти навколо

кінцівки. Кінці джгута скріплюють за допомогою ланцюжка з крючком, а в разі їх відсутності — зв'язують. Якщо джгут накладено правильно, пульс нижче місця накладення зникає.

Тривалість використання джгутової пов'язки обмежується двома годинами, а взимку — однією годиною, інакше кінцівка мертва. Якщо протягом цього часу немає можливості забезпечити додаткову допомогу, то через 1,5—2 години джгут на кілька хвилин відпускають (до почервоніння шкіри), кровотечу при цьому зменшують іншими методами (наприклад, тампоном), а потім знову затягують джгут, трохи відступивши від попереднього місця його накладання.

У разі відсутності джгута накладають закрутку з пояса, рушника, хустки або іншого матеріалу, який не туго зав'язують навколо кінцівки. У петлю вставляють палицю і закручують. Для того, щоб не пошкодити шкіру, під закрутку необхідно підкласти бинт чи іншу тканину. Після накладання джгута чи закрутки потерпілого потрібно якомога швидше доставити до медичного закладу.

Часто кровотечі виникають внаслідок пошкодження м'яких тканин в результаті удару і є однією з ознак цього виду травми. Іншими ознаками удару м'яких тканин є болісні відчуття у місці удару, набряк (крововилив), обмежена рухомість ушкодженої частини тіла.

Перша допомога у випадку пошкодження м'яких тканин за умови відсутності в цьому місці перелому чи вивиху — холод на місце удару (рушник, змочений холодною водою, ємність з льодом чи снігом) і туга пов'язка на місце крововиливу та спокій ушкодженої частини тіла.

Удари легенів супроводжуються відхаркуванням яскраво-червоною спіненою кров'ю. При цьому дихання утруднене. У такому випадку хворого кладуть у напівлежаче положення, під спину підкладають валик, на груди кладуть холодний компрес. Потерпілому необхідна госпіталізація, забороняється говорити і рухатись.

Стискання м'яких тканин може стати причиною розвитку загального тяжкого стану потерпілого. Такі ушкодження трапляються в разі обвалів породи, снігових завалів, руйнування будівель.

Ознаки стискання м'яких тканин такі:

- кінцівка, яку звільнили від стискування, бліда, холодніша за здорову кінцівку;
- пульс у нижній частині кінцівки не відчувається;
- спочатку, після вивільнення з-під дії предметів, які тиснуть, загальний стан потерпілого задовільний;
 - через 6—8 годин настає різке погіршення загального стану: підвищується температура тіла, настає розлад дихання та серцевої діяльності, спрага, блювання; кінцівки холодні, набрякають, набувають синього кольору, на шкірі з'являються крововиливи, пухирі;
- кінцівка втрачає чутливість.

Вивих — це стійке зміщення суглобних кінців кісток за межі їх нормальної рухомості, інколи з розривом суглобної сумки і зв'язок та виходом однієї з кісток з сумки.

Щоб допомогти, потерпілого необхідно якнайшвидше доставити до медичного закладу, де йому вправлять суглоб. На час транспортування потерпілого до медичного закладу на ушкоджений суглоб потрібно накласти транспортну шину чи пов'язку, що надійно фіксує кінцівку. Для зменшення болю можна дати потерпілому пігулку анальгін чи іншого знеболювального засобу. Ні в якому разі не слід вправляти вивих самостійно.

Розтягування та розривання зв'язок найчастіше буває в ділянці гомілковостопного суглоба.

Ознаками такого стану є:

- різкий, гострий біль у суглобі у місці закріплення ушкодженої зв'язки;
- рухливість у цьому місці обмежена і супроводжується значними болями;
- припухлість у ділянці суглоба (крововилив у порожнину суглоба).

Щоб допомогти, потерпілому на місце ушкодження і припухлості прикладають лід,

накладають стисну пов'язку, надають повного спокою суглобу (у разі необхідності накладається транспортна шина на кінцівку).

Перелом — це порушення цілісності кістки. Розрізняють закриті переломи, коли не пошкоджується шкіра, і відкриті, коли зламана кістка виступає назовні.

Ознаки перелому:

- біль постійний чи такий, що виникає в разі навантаження на ушкоджену кінцівку або при обмацуванні місця перелому;
- неможливість рухів в ушкодженій ділянці;
- зміна форми частини тіла (кінцівки) у ділянці перелому, крововиливи;
- ненормальна рухомість кістки в місці перелому.

Загальний стан потерпілого залежить від характеру перелому і може бути досить важким (особливо в разі переломів кісток черепа, таза, стегна тощо), часто підвищується температура тіла.

Надання потерпілому відповідної допомоги полягає у забезпеченні повного спокою пошкодженій частині тіла (кінцівки) та усуненні рухомості уламків кісток у місці перелому. Для цього іммобілізується пошкоджена частина тіла, тобто забезпечується її нерухомість. Це досягається накладанням фіксувальної пов'язки або ще краще — транспортної шини.

Переохолодження розвивається внаслідок порушення процесів терморегуляції при дії на організм низьких температур.

Ознаки переохолодження:

- на початковому етапі потерпілого морозить, прискорюються дихання і пульс, підвищується артеріальний тиск;
- потім настає переохолодження, уповільнюються пульс і дихання, знижується температура тіла;
- при зниженні температури тіла від 34 до 32 °С затьмарюється свідомість, припиняється довільне дихання, мова стає неусвідомленою;
- після припинення дихання серце може ще деякий час (від 5 до 45 хв) скорочуватися, а потім зупиняється, і настає смерть.

При легкому ступені переохолодження тіло розігрівають розтиранням, дають випити кілька склянок теплої рідини.

Відмороження виникає при тривалій дії холоду, при контакті тіла з холодним металом на морозі, із скрапленими повітрям та газами або сухою вуглекислою. При підвищеній вологості і сильному вітрі відмороження може спостерігатись навіть при не дуже низькій температурі повітря (навіть близько 0° С). Сприяє відмороженню загальне ослаблення організму внаслідок голодування, втоми або захворювання.

Найчастіше відморожують пальці ніг і рук, а також ніс, вуха, щоки.

Перша допомога при відмороженні полягає у розтиранні і зігріванні на місці події. Бажано розмістити потерпілого біля джерела тепла (наприклад біля вогнища) і тут продовжувати розтирання. Краще розтирати відморожену частину розчином спирту, горілкою, одеколоном, а якщо їх немає, то м'якою рукавицею, хутровим коміром. Не можна розтирати снігом. Після того, як відморожене місце порожевіє, його витирають насухо, змочують спиртом, горілкою або одеколоном і утеплюють за допомогою вати або тканини. Необхідно пам'ятати, що одяг і взуття з відморожених частин тіла знімати треба дуже обережно. Якщо ж це зробити не вдається, треба розпороти ножом ту частину одягу чи взуття, які утруднюють доступ до ушкоджених ділянок тіла.

Перегрівання настає внаслідок тривалого перебування в умовах високої температури та вологості, на сонці без захисного одягу, при фізичному навантаженні у нерухомому вологому повітрі.

Розрізняють кілька ступенів перегрівання.

Легкий ступінь — характеризується загальною слабкістю, нездужанням, запамороченням, нудотою, підвищеною спрагою, шкіра обличчя червоніє, вкривається потом, пульс і

дихання прискорюються, температура тіла підвищується до 37,5—38,9 °С.

Середній ступінь — температура тіла 39—40 °С, сильний головний біль, різка м'язова слабкість, миготіння в очах, шум у вухах, болі в ділянці серця, виражене почервоніння шкіри, сильне потовиділення, посиніння губ, прискорення пульсу до 120—130 уд./хв, часте і поверхневе дихання. Характерні також блювання, пронос.

Тяжкий ступінь — перегрівання тіла кваліфікуються по-різному: якщо температура повітря висока і його вологість підвищена, йдеться про тепловий удар, якщо довготривала дія сонячних променів — про сонячний. При цьому температура тіла піднімається вище 40 °С, настає непритомність, шкіра потерпілого стає сухою, у нього починаються судоми, порушується серцева діяльність, зупиняється дихання.

У легких випадках перегрівання потерпілого необхідно покласти у затіненому місці, давати необмежену кількість води. У тяжких випадках — перенести його в затемнене прохолодне місце, роздягнути, обмити тіло прохолодною водою, прикладати холодні компреси на голову, шию, ділянку серця, дати понюхати нашатирний спирт. Якщо порушується серцева діяльність, зупиняється дихання, треба почати робити штучне дихання, викликати швидку медичну допомогу або після надання першої допомоги доставити потерпілого до медичного закладу.

Термічні опіки виникають при дії на відкриті ділянки тіла високої температури (полум'я, потрапляння на шкіру гарячої рідини, розпечених предметів тощо).

Залежно від тяжкості розрізняють чотири ступені опіку:

Опіки завжди супроводжуються сильними болями у пошкодженій частині тіла. Чим більше обпечена поверхня і чим глибше пошкодження тканин, тим важчий опік. Опіки 1/3—1/2 поверхні тіла і більше є небезпечними для життя потерпілого. Загальний стан потерпілого при значних опіках дуже тяжкий. Можливе виникнення шоку.

При наданні допомоги потерпілого необхідно швидко вивести або винести із зони вогню, припинити контакт з гарячими речовинами. При займанні одягу треба негайно його загасити і зняти тліючі залишки. Залишки одягу, що прилипли до тіла, ні в якому разі не можна здирати, а обережно зрізати ножицями. На обпечену поверхню накласти ватно-марлеву пов'язку, змочену у спирті. Якщо є 0,5 % розчин новокаїну, то ним зрошують обпечену поверхню.

При опіках незначного розміру I ступеня можна обмежитися змазуванням обпеченої частини шкіри 2—3% -м розчином марганцевокислого калію та накладанням стерильної пов'язки (на обличчя пов'язку накладати не слід). У випадку значних опіків потерпілого потрібно загорнути в чисте простирадло, а зверху — у теплу ковдру. У разі значних опіків кінцівок потрібно накласти на них транспортні шини.

Потерпілі зі значними опіками, які супроводжуються тяжким загальним станом, повинні отримувати необмежену кількість пиття: водно-соляний розчин (одна чайна ложка солі та 1/2 чайної ложки соди на 1 л води), гарячий солодкий чай тощо. Таких потерпілих, а також потерпілих з опіками III—IV ступенів, незалежно від площі пошкодження, потрібно негайно направити до медичного закладу. Під час транспортування не допускати переохолодження потерпілого, до обпечених ділянок не можна торкатися руками, не можна проколювати пухирі і відривати шматки одягу, що прилипли до місць опіку, не можна накладати мазі, порошки, робити примочки.

Хімічні опіки виникають внаслідок дії на дихальні шляхи, шкіру і слизові оболонки концентрованих неорганічних та органічних кислот, лугів, фосфору, інших речовин. При горінні або вибухах хімічних речовин утворюються термохімічні опіки.

Основні зовнішні ознаки хімічних опіків аналогічні ознакам термічних опіків. За глибиною ураження тканин хімічні опіки також поділяються на чотири ступені.

Якщо одяг потерпілого просочився хімічною речовиною, його треба швидко зняти, розрізати чи розірвати на місці події. Потім механічно видалити речовини, що потрапили на шкіру (наприклад вапно), енергійно змити їх струменем води (краще під тиском — з водопроводу, насоса) не менше як 10—15 хвилин, поки не зникне специфічний запах.

Якщо є можливість, то після промивання водою обпечені частини обмивають такими розчинами:

- у випадках опіку кислотами — 2 % -м розчином соди чи мильною водою;
- у випадках опіку лугами — 1—2 % -м розчином оцтової, лимонної чи 3 %-м розчином борної кислоти;
- у разі опіку фосфором роблять примочки з 5 % -го розчину марганцевокислого калію. Після цього на обпечену поверхню потрібно накласти суху пов'язку.

Не можна змивати хімічні сполуки, які займаються або вибухають при контакті з вологою. Якщо не відомо, яка хімічна речовина викликала опік, і немає нейтралізуючого засобу, на місце опіку необхідно накласти чисту суху пов'язку. Потерпілих з хімічними опіками необхідно негайно направити в медичний заклад.

Отруєння — це група захворювань, викликаних впливом на організм отрути різного походження.

При отруєнні, особливо невідомою токсичною речовиною, необхідно негайно викликати лікаря. До прибуття лікаря необхідно припинити контакт потерпілого з отруйною речовиною та видалити її з організму. Оскільки отрути можуть потрапляти в організм трьома шляхами — через шлунково-кишковий тракт, органи дихання та шкіру або слизові оболонки, то цим визначається характер першої допомоги.

Пошкодження організму, спричинені протіканням через нього електричного струму, електричною дугою або блискавкою, називаються електричною травмою.

До місцевих електротравм відносять: електричні опіки, електричні знаки, металізацію шкіри, механічні пошкодження. Перша допомога при електротравмах:

- звільнити постраждалого від дії електричного струму;
- якщо відсутнє дихання здійснити штучне дихання;
- викликати швидку допомогу за номером 103.

16. Засоби індивідуального захисту на робочому місці та правила їх використання Відповідно до Закону України "Про охорону праці" на роботах зі шкідливими та небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненнями або несприятливими метеорологічними умовами робітникам та службовцям безоплатно видаються спецодяг, спецвзуття та інші засоби індивідуального захисту. Відповідальність за своєчасне забезпечення працівників і дотримання вимог Положення покладається на роботодавця. Він зобов'язаний забезпечити за свій рахунок придбання, комплектування, видачу та утримання ЗІЗ відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці та колективного договору.

До засобів індивідуального захисту залежно від призначення або частини тіла, яку потрібно захистити, належать: ізолювальні костюми, засоби захисту органів дихання, спеціальний одяг, спеціальне взуття, засоби захисту голови, рук, обличчя, органів слуху, очей, захисні дерматологічні засоби, запобіжні засоби та пристосування, комплексні засоби захисту.

У разі дуже великих концентрацій шкідливих речовин (понад 2000 ГДК), при недостатньому вмісті кисню в повітрі (до 18%), наявності в повітрі речовин невідомого складу та концентрацій, великій загазованості та запиленості, під час проведення зварювальних робіт у замкнутих об'ємах, при роботі в колодязях та резервуарах, а також у інших випадках, коли не забезпечується захист фільтрувальними респіраторами чи протигазами необхідно застосовувати тільки ізолювальні ЗІЗ ОД.

Ізолювальні ЗІЗ ОД забезпечують людину повітрям, що придатне для дихання, та ізолюють органи дихання від навколишнього середовища.

До основних ЗІЗ ОД належать протигази та респіратори.

До спецодягу належать: костюми, куртки, комбінезони, халати, плащі, фартухи тощо.. Спеціальний одяг залежно від захисних властивостей поділяється на групи (підгрупи), які мають наступні позначення: М - для захисту від механічних пошкоджень; З - від загальних виробничих забруднень; Т - від підвищеної чи пониженої температури; Р - від

радіоактивних речовин; З - від електричного струму, електричних і електромагнітних полів; П - від пилу; Я - від токсичних речовин; В - від води; К - від розчинів кислот; Щ - від лугів; О - від органічних розчинників; Н - від нафти, нафтопродуктів, мастил та жирів; Б - від шкідливих біологічних чинників.

Спеціальне взуття поділяється на групи залежно від захисних властивостей аналогічно спецодягу. До спецвзуття належать: чоботи, півчо-боти, черевики, півчеревики, валянки, бахіли, калоші, боти і т. ін. Працівників необхідно забезпечити спецвзуттям при виконанні будівельних, ремонтних робіт, коли існує небезпека падіння предметів, а також у приміщеннях, де підлога залита водою, мастилами і т. п.

Засоби захисту рук - це різні види рукавиць та рукавичок, які використовуються для захисту від механічних впливів, підвищених та знижених температур, кислот і лугів, нафти і нафтопродуктів, вібрації, електричної напруги (діелектричні).

Засоби захисту голови (каска, шоломи, підшоломники, шапки, берети, косинки, капелюхи) призначені для захисту від механічних ушкоджень (будівельні, монтажні тощо);

- дії теплового (інфрачервоного) випромінювання, бризок розплавленого металу під час пожеж та аварій і т. д.);
- води;
- бризок кислот, лугів та інших агресивних речовин;
- загальних забруднень;
- атмосферних опадів (роботи на відкритому повітрі);
- ураження електричним струмом (монтаж, обслуговування та ремонт електроустановок);
- іонізуючого випромінювання (об'єкти, де використовуються радіоактивні речовини) тощо.

Відповідно до встановлених норм для захисту голови працівники застосовують шапки-вушанки (зимою для виконання робіт на відкритому повітрі), косинки та берети (для виконання робіт з обертовими та рухомими механізмами, в закладах громадського харчування тощо).

До засобів захисту обличчя належать ручні, неголовні та універсальні щитки, а також захисні маски.

Для захисту очей від твердих часточок, бризок кислот, лугів та інших хімічних речовин, а також випромінювань застосовують окуляри. Тип окулярів добирається залежно від виду роботи: а - окуляри захисні С-2; б - окуляри захисні ОЗН; в - окуляри-рамка для сталеварів; г - окуляри захисні сітчасті С-15; ґ - окуляри герметичні ПО-2; д - окуляри захисні від електромагнітних випромінювань ОРЗ-5.

Засоби захисту органів слуху поділяються на протишумові вкладки, навушники та шоломи. Той чи інший ЗІЗ органів слуху добирають, як правило, на конкретному робочому місці відповідно до спектрального складу та рівня виробничого шуму.

Дерматологічні засоби захисту застосовуються в тих випадках, коли при виконанні технологічних процесів має місце контакт з речовинами та матеріалами, які негативно впливають на шкіру. Для захисту шкіри зазвичай використовують пасти та мазі, які поділяються на гідрофільні та гідрофобні. Гідрофільні - легко розчиняються у воді. Вони захищають шкіру від жирів, мастил, нафтопродуктів. Гідрофобні пасти не розчиняються у воді. Їх використовують для захисту шкіри від розчинів солей, кислот та лугів низької концентрації. На чисту та здорову шкіру рук, а за необхідності й обличчя, перед початком роботи наносять спеціальну пасту чи мазь, яку пізніше змивають. Вибір засобів захисту шкіри залежить від характеру роботи та шкідливої речовини, з якою працівник контактує.

